

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023

Luty 2017

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	6
2. Uproszczona diagnoza gminy wraz z wnioskami	9
3. Obszar zdegradowany gminy	14
4. Obszar rewitalizacji gminy	24
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	26
6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	37
7. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk.....	41
8. Lista planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	43
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem	54
9.1 Komplementarność przestrzenna.....	54
9.2 Komplementarność problemowa.....	55
9.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna.....	60
9.4 Komplementarność międzyokresowa.....	60
9.5 Komplementarność źródeł finansowania	62
10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	63
10.1 Opis mechanizmów włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces przygotowania programu rewitalizacji.....	63
10.2 Opis sposobu włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji na obszarze rewitalizacji	67
11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	70

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji	73
13. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu	75
Podsumowanie	77

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Wprowadzenie

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* z dnia 2 sierpnia 2016 roku za rewitalizację uważa się kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Dokonuje się tego poprzez powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe, które integrują interwencję przeprowadzaną na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Omawiane działania są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja jest procesem wieloletnim i zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru i wzmocnienie jego lokalnych potencjałów.

Niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji został sporządzony dla gminy Dobre położonej w powiecie radziejowskim, w województwie kujawsko-pomorskim. Siedziba Urzędu mieści się pod adresem ul. Dworcowa 6, 88-210 Dobre. Program został sporządzony zgodnie z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020* z dnia 18 stycznia 2017 roku. Horyzont czasowy niniejszego programu rewitalizacji przewidziany jest na lata 2017-2023.

W programie zawarto opis jego powiązań z dokumentami strategicznymi i planistycznymi. Dokument wyznacza obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji, a także zawiera diagnozę całego obszaru gminy i szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji. W programie określono wizję stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy w obszarze objętym programem. Dokument określa listę planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz ich szacunkowe ramy finansowe. Ponadto w niniejszym programie rewitalizacji zawarto opisy mechanizmów włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

rewitalizacji, systemu zarządzania realizacją programu oraz monitoringu i oceny skuteczności działań, a także wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

W Strategii Rozwoju Gminy Dobrze na lata 2004-2018 nie pojawia się określenie „rewitalizacja”, ale treść analizowanego dokumentu pokazuje jasno, że zostały w niej opisane działania znajdujące się w obszarze znaczeniowym rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Gminy Dobrze zwraca uwagę na kilka zdiagnozowanych problemów rozwoju gminy (s. 41-43 omawianego dokumentu). Wskazuje się m. in. na istniejące w gminie bezrobocie, postępujące ubożenie społeczeństwa, niski poziom wykształcenia mieszkańców, niską mobilność społeczną, które można uznać za przejawy stanu kryzysowego w sferze społecznej. Wyprowadzenie z takiego położenia wymaga przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. Omawiany dokument w tym zakresie zwraca uwagę na konieczność realizacji takich przedsięwzięć jak m. in. podniesienie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych (z naciskiem na podnoszenie kwalifikacji ludności dorosłej), poprawa infrastruktury architektoniczno-przestrzennej i technicznej czy walka z przejawami patologii społecznych (s. 45-49). Strategia Rozwoju Gminy Dobrze kładzie ponadto nacisk na wykorzystanie atutów gminy, potencjału mieszkańców i lokalnych podmiotów gospodarczych w dążeniu do pożądanego stanu (s. 44) m. in. poprzez modernizację pustostanów magazynowych i produkcyjnych w celu uruchomienia działalności gospodarczej (s. 24).

Przygotowanie programu rewitalizacji wpisuje się w znacznym stopniu w Strategię Rozwoju Gminy Dobrze. Program rewitalizacji rozwija i uściśla założenia omawianego dokumentu poprzez określenie konkretnych działań, dzięki czemu mogą one zostać wdrożone w bardziej efektywny sposób.

Część projektów rewitalizacyjnych ujętych w niniejszym dokumencie wynika z dokumentu strategicznego jakim jest Program Rozwoju Gminy Dobrze na lata 2015-2020. Z jego części diagnostycznej wypływają wnioski, iż dużym problemem występującym na terenie gminy jest utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia, a głównym czynnikiem korzystania z pomocy społecznej jest właśnie pozostawanie bez zatrudnienia i ubóstwo. W dokumencie uwzględniono takie działania mające odwrócić negatywne tendencje jak m. in. rewitalizacja terenów zdegradowanych, usługi opiekuńcze świadczone na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, kursy zawodowe oraz kursy na prawo jazdy kat. C+E.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023 znajduje również odzwierciedlenie w Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Radziejowskiego. Uwzględniono w niej takie działania jak utworzenie Dziennego Domu Seniora i usługi opiekuńcze świadczone na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych (lista projektów wpisanych na listę podstawową w ramach EFS). Projekty te odpowiadają na problem zdiagnozowany w ramach omawianego dokumentu polegający na braku instytucji zajmujących się niesieniem pomocy społecznej i są zgodne z celem rozwojowym 3. Rozwój i dostosowanie systemu pomocy społecznej do potrzeb oraz zachodzących zmian demograficznych. W ramach omawianego celu rozwojowego wskazuje się na takie działania mające służyć jego realizacji jak rozwój lokalnych form wsparcia i pomocy środowiskowej, rozwijanie lokalnej infrastruktury na rzecz ludzi starszych, wsparcie osób starszych w realizacji podstawowych czynności dnia codziennego przez pracowników pomocy społecznej oraz wolontariuszy, a także aktywizacja i zagospodarowanie potencjału ludzi starych i niepełnosprawnych. Projekty/przedsięwzięcia związane z organizacją specjalistycznych kursów zawodowych zaplanowane w ramach niniejszego programu rewitalizacji są z kolei zgodne z celem rozwojowym 2. Podniesienie poziomu kapitału społecznego - wśród przykładowych zadań mających służyć realizacji omawianego celu Strategia ORSG Powiatu Radziejowskiego wymienia m. in. szkolenia zawodowe. Realizacja tego celu jest powiązana ze zdiagnozowanym dla powiatu radziejowskiego problemem polegającym na braku kwalifikacji oraz niskim poziomie wykształcenia osób bezrobotnych.

Niniejszy dokument wykazuje także powiązanie z Lokalną Strategią Rozwoju kierowaną przez społeczność dla obszaru Powiatu Radziejowskiego na lata 2016-2023 (LSR Lokalnej Grupy Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego”). Zaplanowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023 projekty polegające na przebudowie budynku komunalnego wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania na budynek użyteczności publicznej oraz organizacji szkoleń dla osób bezrobotnych z zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej są zgodne z celami omawianej LSR poprzez osiągnięcie zaplanowanych tam wskaźników. Przedsięwzięcie polegające na przebudowie budynku komunalnego wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania na budynek użyteczności publicznej jest powiązane z celem ogólnym II. Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne i celem szczegółowym II.1 Zwiększenie aktywności wśród 16 247 mieszkańców objętych LSR w zakresie korzystania z rozwiniętej sieci infrastruktury do 2023 r. poprzez realizację wskaźnika produktu p II.1.2.1 Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach wiejskich na

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

obszarze wdrażania LSR do 2023 r. (wartość docelowa wskaźnika w ramach LSR - 21 szt.) oraz wskaźnika rezultatu w II.1.2. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów w ciągu roku po zakończeniu operacji (wartość docelowa wskaźnika w ramach LSR - 547 os.). Z kolei zaplanowany w ramach niniejszego programu rewitalizacji projekt polegający na organizacji szkoleń dla osób bezrobotnych z zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej jest zgodny z celem ogólnym II. Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne i celem szczegółowym II.2 Zwiększenie świadomości i aktywności społeczno-zawodowej 8 000 mieszkańców obszaru LSR w zakresie ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu do 2023 roku poprzez realizację wskaźnika produktu p II.2.3.1 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru wdrażania LSR objętych wsparciem do 2023 r. (wartość docelowa wskaźnika w ramach LSR - 737 os.) oraz wskaźnika rezultatu w II.2.5 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu do 2023 r. (wartość docelowa wskaźnika w ramach LSR - 70 os.).

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

2. Uproszczona diagnoza gminy wraz z wnioskami

Gmina Dobre jest gminą wiejską położoną w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego i w północnej części powiatu radziejowskiego na obszarze ok. 71 km². Tereny te są położone peryferyjnie w stosunku do większych ośrodków miejskich regionu, do których należą Włocławek (35 km odległości), Toruń (65 km), Bydgoszcz (80 km). Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 266 relacji Ciechocinek-Sompolno.

Głównym ośrodkiem administracyjno-usługowym dla mieszkańców gminy jest miejscowość gminna Dobre. Jest to jednocześnie lokalny ośrodek rozwoju funkcji mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej, usługowej i produkcyjno-usługowej. Ośrodkami wspomagającymi miejscowość gminną są miejscowości Krzywosądz, Byczyna, Bronisław, Przysiek i Dęby¹. Wymienione miejscowości to miejscowości, w ramach których istnieje zabudowa bardziej zwarta niż na terenie reszty gminy.

Gminę Dobre zamieszkuje 5504 osób². Pod względem liczby mieszkańców przypadającej na 1 km² jest to najgęściej zaludniona gmina w powiecie radziejowskim zaraz po gminie miejskiej Radziejów. Pod tym względem w stosunku do województwa gmina plasuje się w pierwszej pięćdziesiątce rankingu gmin województwa kujawsko-pomorskiego³.

Obszar gminy charakteryzuje się mało urozmaiconą rzeźbą terenu. Dotyczy to zwłaszcza środkowej i południowej części gminy, gdzie deniwelacje nie przekraczają 2-5 m. Fragmenty północne, a więc strefa doliny Bachorzy, są bardziej urozmaicone. Sieć hydrograficzna jest stosunkowo słabo rozwinięta. Składają się na nią głównie otwarte rowy melioracyjne oraz nieliczne naturalne ciekły wodne poddane dużym zmianom antropogenicznym. Najważniejszy element sieci hydrograficznej stanowi Kanał Bachorza. Mniejsze znaczenie mają Kanały Ułomie oraz Głuszyński. Teren gminy Dobre jest ubogi w szatę leśną. Na omawianym obszarze znajduje się jedynie 224,13 ha lasów, w tym 124,40 ha lasów publicznych oraz 99,73 ha lasów prywatnych⁴. Lesistość gminy wynosi 3,2% i jest niższa od średniej powiatowej wynoszącej 4,9%⁵, a także znacząco niższa od średniej

¹ Źródło: *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobre*, 2012 r., s. 103.

² Źródło: dane Urzędu Stanu Cywilnego w Dobrem, stan na dzień 31.12.2015 r.

³ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobre*, s. 4.

⁴ Źródło: *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl, dane z 2015 r.

⁵ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobre*, s. 1.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

wojewódzkiej wynoszącej 23,4%⁶. Na terenie gminy brak turystycznych obiektów noclegowych (na terenie powiatu jest ich 5)⁷.

Rolnictwo pełni wiodącą funkcję na terenie gminy. Głównym czynnikiem warunkującym jego rozwój na tym obszarze są dobre i bardzo dobre gleby, które dominując na terenie gminy kształtują kierunki produkcji roślinnej. Nazwa miejscowości Dobrze wiąże się prawdopodobnie właśnie z występowaniem na jej terenie dobrych ziem. Pod względem genetycznym są to głównie czarne ziemie, gleby brunatne oraz płowe. Gleby najwyższych klas bonitacyjnych (I-III) zajmują blisko połowę powierzchni użytków rolnych. Z kolei gleby bardzo dobre (I-III) i dobre (IVa i IVb) stanowią łącznie ponad 76% powierzchni użytków rolnych⁸.

Głównym problemem występującym na terenie gminy Dobrze jest wysoki poziom bezrobocia. Z danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy z 2015 r. wynika, że w gminie Dobrze udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosi 14,7% i jest wyższy od wartości tego samego wskaźnika dla poziomu powiatu radziejowskiego (13,1%)⁹. Pracujący (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie) na 1000 mieszkańców w gminie Dobrze to jedynie 56 osób przy wartości dla powiatu na poziomie 115¹⁰ i 267 dla województwa¹¹.

Jeśli chodzi o klimat aktywności gospodarczej, to gmina Dobrze wypada dość słabo pod tym względem na tle powiatu radziejowskiego (zajmuje 5 miejsce w rankingu gmin powiatu radziejowskiego) oraz województwa kujawsko-pomorskiego (zajmuje 83 miejsce w rankingu gmin województwa kujawsko-pomorskiego) pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności¹².

Do grupy największych lokalnych przedsiębiorców należą: Angama, Inter Trade Sp. z o. o., Przedsiębiorstwo Transportowo-Handlowe AUTO-BUS Edward Adamski (firmy transportowe), Grupa TOM-DREW Sp. z o. o., Sp. k. (produkcja wyrobów drewnianych), Z.

⁶ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - województwo kujawsko-pomorskie*, s. 1.

⁷ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobrze*, s. 1.

⁸ Źródło: *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrze*, 2012 r., s. 21.

⁹ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobrze*, s. 3.

¹⁰ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobrze*, s. 1.

¹¹ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - województwo kujawsko-pomorskie*, s. 1.

¹² Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobrze*, s. 4.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

P. U. H. Młyn Gospodarczy Jan Rumaniec, P. P. H. U. ANDMAR Andrzej Jąkałski (sprzedaż hurtowa owoców i warzyw).

Na terenie gminy można zdiagnozować problemy związane z samowystarczalnością ekonomiczną ludności. Zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy w 2015 r. udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wynosił w gminie Dobrze 11,2%. Jest to wartość większa od wartości tego samego wskaźnika dla województwa wynoszącej 9,7%¹³.

Gmina wypada dość korzystnie na tle powiatu i województwa jeśli chodzi o wyliczoną dla niej wartość wskaźnika obciążenia demograficznego. Na terenie omawianej gminy na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają nieco ponad 53 osoby w wieku nieprodukcyjnym. W przypadku powiatu wartość wskaźnika ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 57,3¹⁴, a w przypadku województwa - 59,4¹⁵.

Na terenie gminy funkcjonuje Biblioteka Publiczna w Dobrem oraz Gminny Ośrodek Kultury. GOK współpracuje z różnymi instytucjami działającymi na omawianym terenie. Przy instytucji działa zespół ludowy „Kujawioki od Dobrego”. GOK kooperuje również z członkiniami sześciu Kół Gospodyń Wiejskich (z Dobrego, Bodzanowa, Bodzanowa Drugiego, Bronisławia, Byczyny-Kolonii i Szczebłotowa), Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju Gminy Dobrze „Promyk Nadziei” będącym organizacją pożytku publicznego, zespołem ludowym „Bronisławianki” oraz oczywiście dziećmi i młodzieżą z terenu gminy. Na omawianym obszarze funkcjonują także takie organizacje jak Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Dobrem, Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego „Nasza Przyszłość” czy Związek Kombatanów RP i Byłych Więźniów Politycznych. W gminie Dobrze działa pięć jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej: w Dobrem, Krzywosądku, Byczynie, Bodzanowie i Bronisławiu. Dwie pierwsze z wymienionych jednostek funkcjonują w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Gmina Dobrze jest zwodociągowana w 99,9%. Taki poziom należy do jednych z najwyższych w województwie i daje 7 miejsce w rankingu gmin województwa kujawsko-pomorskiego pod względem liczby mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej i

¹³ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobrze*, s. 3.

¹⁴ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobrze*, s. 1.

¹⁵ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - województwo kujawsko-pomorskie*, s. 1.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

2 miejsce w rankingu gmin powiatu radziejowskiego zaraz po gminie miejskiej Radziejów¹⁶. Teren gminy obejmuje 126 km gminnej sieci wodociągowej¹⁷. Mieszkańcy są zaopatrywani w wodę pochodzącą z 4 gminnych ujęć. Wydobywanych i dostarczanych gospodarstwom domowym jest 255,0 dam³ wody¹⁸.

Z kanalizacji korzysta z kolei 41,7% mieszkańców gminy. Daje to gminie 2 pozycję w rankingu gmin powiatu radziejowskiego zaraz po gminie miejskiej Radziejów pod względem odsetka ludności korzystającego z instalacji kanalizacyjnej¹⁹. Gminę obsługuje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 400 m³/d²⁰. Na terenie gminy funkcjonuje również aglomeracja „Dobre” o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) 2 980²¹. W związku z faktem, iż na omawianym terenie istnieją miejscowości o rozproszonej zabudowie, dla których wykonanie podłączenia do sieci kanalizacyjnej nie byłoby ekonomicznym rozwiązaniem zdecydowano się na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków - na terenie gminy jest ich 220²².

Na terenie gminy Dobre zlokalizowanych jest jedynie 8 budynków/budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie (sołectwo Dobre - 3 obiekty, Przysiek - 1, Dobre-Wieś - 2, Koszczały - 1, Bronisław - 1).

Reasumując, do największych potencjałów omawianego terenu należą bardzo korzystne warunki do rozwoju rolnictwa, zadowalający poziom rozwinięcia takiej infrastruktury jak sieć wodociągowa i kanalizacyjna oraz potencjał tkwiący w mieszkańcach chętnie podejmujących inicjatywy o charakterze społecznym, co widoczne jest poprzez szereg organizacji działających na terenie gminy. Wartym odnotowania jest również fakt, iż na omawianym terenie działają firmy transportowe permanentnie poszukujące kierowców i stanowiące potencjalnego pracodawcę oraz że obszar ten charakteryzuje się dość korzystną wartością wskaźnika obciążenia demograficznego w porównaniu z powiatem i województwem. Największymi problemami, jakie można zdiagnozować dla omawianego obszaru są wysoki poziom bezrobocia, niekorzystny klimat aktywności gospodarczej oraz jego peryferyjne położenie względem dużych ośrodków miejskich utrudniające podjęcie w

¹⁶ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobre*, s. 1 i 4.

¹⁷ Źródło: dane Urzędu Gminy Dobre z 2015 r.

¹⁸ Źródło: *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl, dane z 2015 r.

¹⁹ Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2016 - gmina wiejska Dobre*, s. 1 i 4.

²⁰ Źródło: *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl, dane z 2015 r.

²¹ Źródło: dane Urzędu Gminy Dobre z 2015 r.

²² Źródło: *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl, dane z 2015 r.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

nich pracy. Na terenie gminy można zdiagnozować również występowanie stanu kryzysowego związanego z poziomem samowystarczalności ekonomicznej ludności. Omawiany obszar nie należy także do gmin posiadających szczególne walory środowiskowe, co pozwoliłoby promować go jako gminę o charakterze turystycznym i generować miejsca pracy w tym sektorze.

W Załączniku nr 1 do niniejszego programu rewitalizacji przedstawiono w sposób zbiorczy dane dotyczące wskaźników wyliczonych dla poszczególnych sołectw gminy Dobre wraz z ich zestawieniem ze średnią dla gminy. Ich wartości zostaną szczegółowo przeanalizowane w kolejnej części przedmiotowego dokumentu.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

3. Obszar zdegradowany gminy

Analiza wskaźnikowa stanowi narzędzie pozwalające dokonać delimitacji obszarów dysfunkcyjnych. Została ona przeprowadzona zgodnie z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020* i z uwzględnieniem listy wskaźników dla ujawnienia stanu kryzysowego w miejscowościach/sołectwach zawartej w wymienionym wyżej dokumencie w Załączniku nr 3. Została ona zrealizowana w oparciu o podział gminy na sołectwa, a nie na miejscowości w związku z faktem, iż niektóre miejscowości gminy Dobrze (jak Altana, Borowo czy Ludwikowo) są zamieszkałe przez bardzo małą liczbę osób i efektywniej jest analizować je w ramach sołectw, do których należą.

Pierwszym krokiem analizy było zebranie danych pochodzących z referatów i jednostek organizacyjnych Urzędu Gminy Dobrze (Referat Rozwoju Gospodarczego i Infrastruktury Komunalnej, Urząd Stanu Cywilnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej) czy Powiatowego Urzędu Pracy w Radziejowie. Omawiane dane zostały pozyskane dla każdego z 19 sołectw gminy. Na ich podstawie wyliczone zostały wskaźniki. Wartości wskaźników dla każdego z sołectw zostały porównane z wartościami wskaźników charakteryzującymi sytuację w całej gminie. Wszystkie dane wykorzystane w niniejszym programie rewitalizacji w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji to dane na dzień 31.12.2015 r.

Na potrzeby niniejszego programu rewitalizacji zdecydowano się przeanalizować wartości następujących wskaźników w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego:

- udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%];
- stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze;
- udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności na danym obszarze [%];
- udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze [%];
- udział przestrzeni zdegradowanej w powierzchni ogólnej danego obszaru [%].

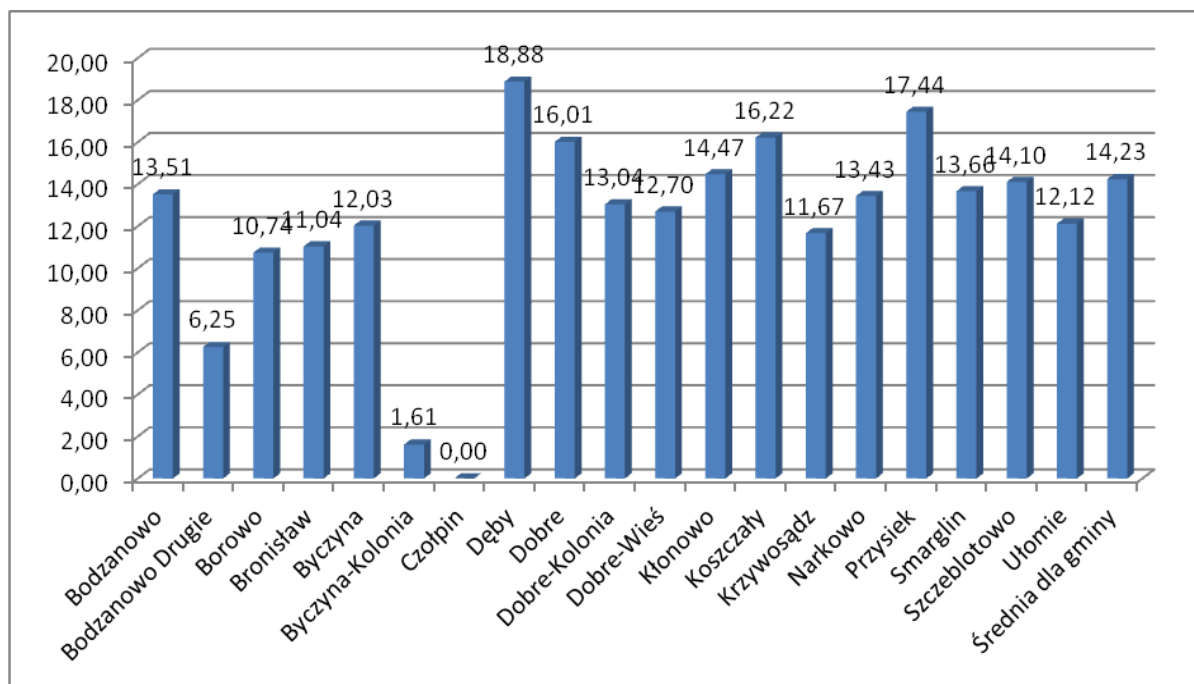
W Załączniku nr 1 do niniejszego programu rewitalizacji przedstawiono w sposób zbiorczy dane dotyczące wskaźników wyliczonych dla poszczególnych sołectw gminy Dobre wraz z ich zestawieniem ze średnią dla gminy. W poniższych tabelach kolorem czerwonym i pogrubieniem zaznaczono te wartości wskaźników, które przyjmują wartości mniej korzystne niż średnia wyliczona dla całej gminy.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]

Analizowany wskaźnik jest wskaźnikiem dotyczącym sfery społecznej w zakresie problemów rynku pracy. Jak wynika z poniższej tabeli osiąga on wartości mniej korzystne niż średnia dla gminy w sołectwach Dęby, Dobre, Kłonowo, Koszczały i Przysiek.

Lp.	Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych [osoby]	Ludność w wieku produkcyjnym [osoby]	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]
1.	Bodzanowo	10	74	13,51
2.	Bodzanowo Drugie	4	64	6,25
3.	Borowo	13	121	10,74
4.	Bronisław	33	299	11,04
5.	Byczyna	16	133	12,03
6.	Byczyna-Kolonia	1	62	1,61
7.	Czołpin	0	67	0,00
8.	Dęby	74	392	18,88
9.	Dobre	200	1249	16,01
10.	Dobre-Kolonia	12	92	13,04
11.	Dobre-Wieś	16	126	12,70
12.	Kłonowo	11	76	14,47
13.	Koszczały	12	74	16,22
14.	Krzywosądz	21	180	11,67
15.	Narkowo	9	67	13,43
16.	Przysiek	45	258	17,44
17.	Smarglin	22	161	13,66
18.	Szczeblotowo	11	78	14,10
19.	Ułomie	8	66	12,12
	Łącznie dla gminy/średnia dla gminy	518	3639	14,23

Tabela nr 1. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%). Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Radziejowie/Urząd Stanu Cywilnego w Dobrem.

Wykres nr 1. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%).

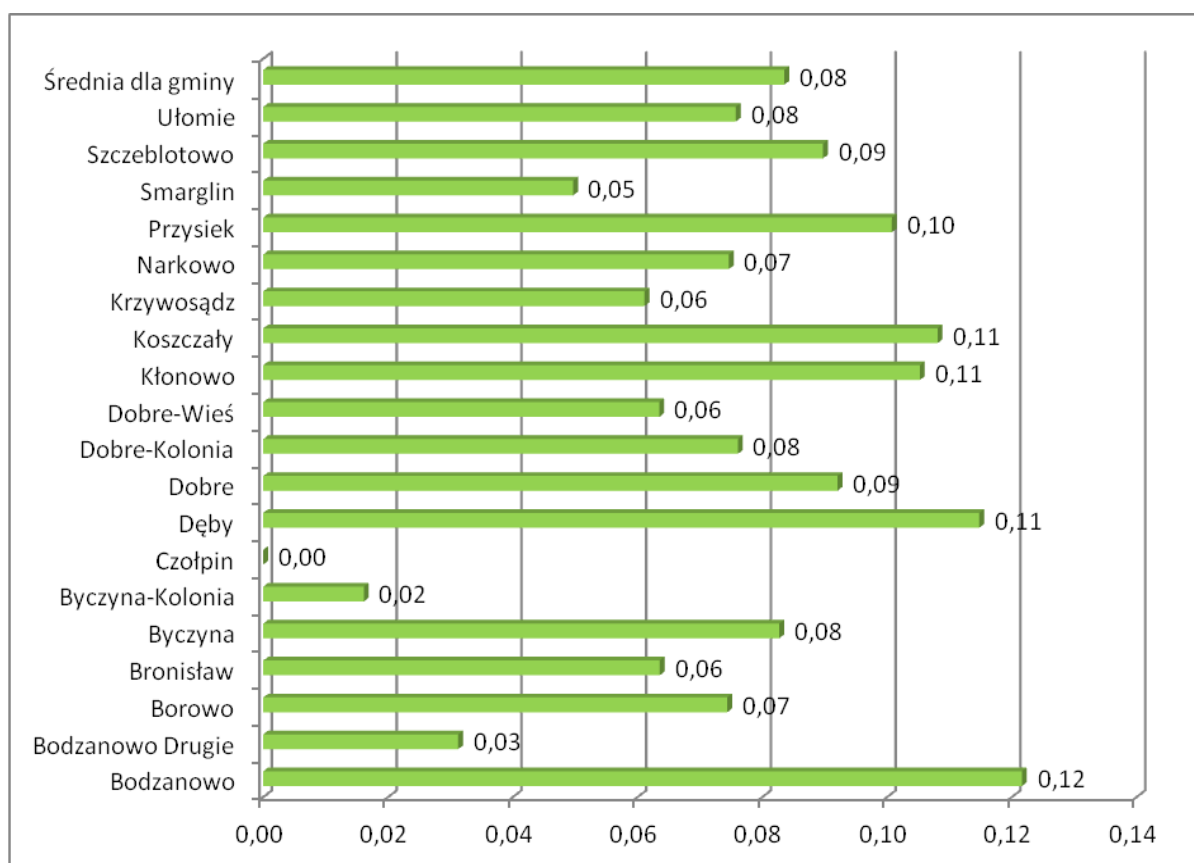
Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Analizowany wskaźnik jest wskaźnikiem dotyczącym sfery społecznej w zakresie problemów rynku pracy. Jak wynika z poniższej tabeli osiąga on wartości mniej korzystne niż średnia dla gminy w sołectwach Bodzanowo, Dęby, Dobrze, Kłonowo, Koszczały, Przysiek i Szczebłotowo.

Lp.	Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej [osoby]	Ludność w wieku produkcyjnym [osoby]	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
1.	Bodzanowo	9	74	0,12
2.	Bodzanowo Drugie	2	64	0,03
3.	Borowo	9	121	0,07
4.	Bronisław	19	299	0,06
5.	Byczyna	11	133	0,08
6.	Byczyna-Kolonia	1	62	0,02
7.	Czołpin	0	67	0,00
8.	Dęby	45	392	0,11
9.	Dobrze	115	1249	0,09
10.	Dobrze-Kolonia	7	92	0,08

11.	Dobre-Wieś	8	126	0,06
12.	Kłonowo	8	76	0,11
13.	Koszczały	8	74	0,11
14.	Krzywosądz	11	180	0,06
15.	Narkowo	5	67	0,07
16.	Przysiek	26	258	0,10
17.	Smarglin	8	161	0,05
18.	Szczebłotowo	7	78	0,09
19.	Ułomie	5	66	0,08
Łącznie dla gminy/średnia dla gminy		304	3639	0,08

Tabela nr 2. Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze. Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Radziejowie/Urząd Stanu Cywilnego w Dobrem.

Wykres nr 2. Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

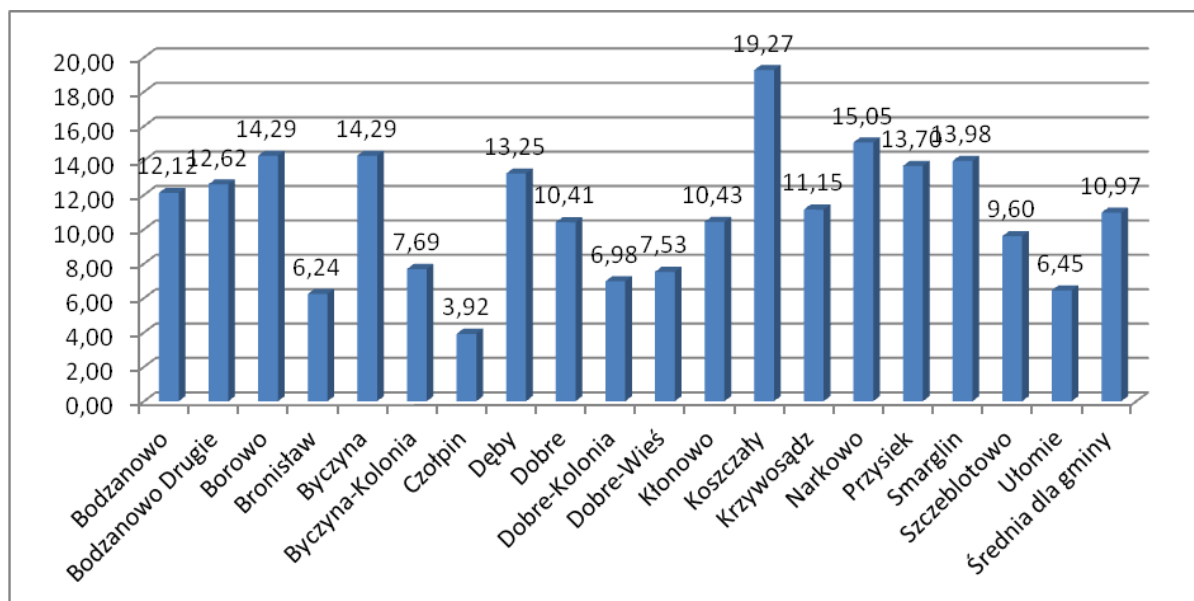

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności na danym obszarze [%]

Analizowany wskaźnik jest wskaźnikiem dotyczącym sfery społecznej w zakresie samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych. Jak wynika z poniższej tabeli osiąga on wartości mniej korzystne niż średnia dla gminy w sołectwach Bodzanowo, Bodzanowo Drugie, Borowo, Byczyna, Dęby, Koszczały, Krzywosądz, Narkowo, Przysiek i Smarglin.

Lp.	Sołectwo	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej [osoby]	Ludność ogółem [osoby]	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności na danym obszarze [%]
1.	Bodzanowo	16	132	12,12
2.	Bodzanowo Drugie	13	103	12,62
3.	Borowo	28	196	14,29
4.	Bronisław	30	481	6,24
5.	Byczyna	30	210	14,29
6.	Byczyna-Kolonia	7	91	7,69
7.	Czołpin	4	102	3,92
8.	Dęby	80	604	13,25
9.	Dobre	190	1825	10,41
10.	Dobre-Kolonia	9	129	6,98
11.	Dobre-Wieś	14	186	7,53
12.	Kłonowo	12	115	10,43
13.	Koszczały	21	109	19,27
14.	Krzywosądz	32	287	11,15
15.	Narkowo	14	93	15,05
16.	Przysiek	53	387	13,70
17.	Smarglin	33	236	13,98
18.	Szczeblotowo	12	125	9,60
19.	Ułomie	6	93	6,45
Łącznie dla gminy/średnia dla gminy		604	5504	10,97

Tabela nr 3. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (%). Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrem/Urząd Stanu Cywilnego w Dobrem.

Wykres nr 3. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (%).

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze [%]

Analizowany wskaźnik jest wskaźnikiem dotyczącym sfery społecznej w zakresie samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych. Jak wynika z poniższej tabeli osiąga on wartości mniej korzystne niż średnia dla gminy w sołectwach Bodzanowo Drugie, Borowo, Byczyna, Dęby, Dobrze, Kłonowo, Krzywosądz, Narkowo, Przysiek, Smarglin i Szczeblotowo.

Lp.	Sołectwo	Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny [osoby]	Liczba dzieci do lat 17 [osoby]	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze [%]
1.	Bodzanowo	5	24	20,83
2.	Bodzanowo Drugie	11	16	68,75
3.	Borowo	15	34	44,12
4.	Bronisław	20	83	24,10
5.	Byczyna	23	36	63,89
6.	Byczyna-Kolonia	3	7	42,86
7.	Czołpin	0	18	0,00
8.	Dęby	60	115	52,17
9.	Dobrze	126	279	45,16
10.	Dobrze-Kolonia	3	16	18,75

MINISTERSTWO
ROZWOJU

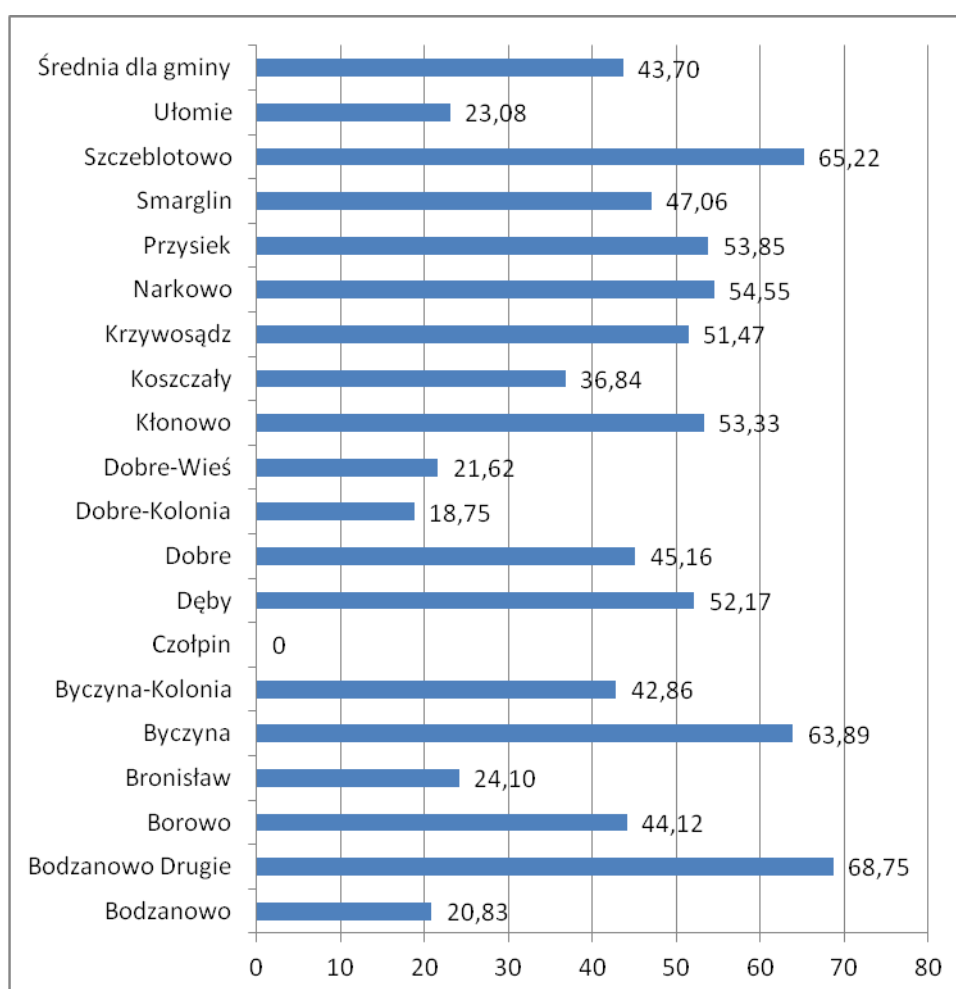

Unia Europejska
Fundusz Spójności

11.	Dobre-Wieś	8	37	21,62
12.	Kłonowo	8	15	53,33
13.	Koszczały	7	19	36,84
14.	Krzywosądz	35	68	51,47
15.	Narkowo	6	11	54,55
16.	Przysiek	35	65	53,85
17.	Smarglin	16	34	47,06
18.	Szczebłotowo	15	23	65,22
19.	Ułomie	3	13	23,08
Łącznie dla gminy/średnia dla gminy		399	913	43,70

Tabela nr 4. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze (%). Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrem/Urząd Stanu Cywilnego w Dobrem.

Wykres nr 4. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze (%).

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

W poniższej tabeli dokonano podsumowania powyższych rozważań i podano w niej liczbę wskaźników o charakterze społecznym, które w poszczególnych sołectwach uzyskują wartość mniej korzystną niż średnia dla gminy. W tabeli kolorem czerwonym i pogrubieniem zaznaczono wartości dla sołectw, w których przynajmniej dwa wskaźniki o charakterze społecznym przyjmują wartość mniej korzystną niż średnia dla gminy (sołectwa Bodzanowo, Bodzanowo Drugie, Borowo, Byczyna, Dęby, Dobre, Kłonowo, Koszczały, Krzywosądz, Narkowo, Przysiek, Smarglin oraz Szczebłotowo).

Lp.	Sołectwo	Liczba wskaźników o charakterze społecznym, które uzyskują wartość mniej korzystną niż średnia dla gminy
1.	Bodzanowo	2
2.	Bodzanowo Drugie	2
3.	Borowo	2
4.	Bronisław	0
5.	Byczyna	2
6.	Byczyna-Kolonia	0
7.	Czołpin	0
8.	Dęby	4
9.	Dobre	3
10.	Dobre-Kolonia	0
11.	Dobre-Wieś	0
12.	Kłonowo	3
13.	Koszczały	3
14.	Krzywosądz	2
15.	Narkowo	2
16.	Przysiek	4
17.	Smarglin	2
18.	Szczebłotowo	2
19.	Ułomie	0

Tabela nr 5. Liczba wskaźników o charakterze społecznym, które uzyskują wartość mniej korzystną niż średnia dla gminy.

Udział przestrzeni zdegradowanej w powierzchni ogólnej danego obszaru [%]

Analizowany wskaźnik jest wskaźnikiem dotyczącym sfery przestrzenno-funkcjonalnej w zakresie sposobu użytkowania terenów. Jak wynika z poniższej tabeli przestrzenie zdegradowane występują w sołectwach Borowo, Byczyna i Dobre.

Lp.	Sołectwo	Powierzchnia przestrzeni zdegradowanej [m ²]	Powierzchnia ogółem [m ²]	Udział przestrzeni zdegradowanej w powierzchni ogólnej danego obszaru [%]
1.	Bodzanowo	0	5061836	0,00
2.	Bodzanowo Drugie	0	2391085	0,00
3.	Borowo	25813	3088385	0,84
4.	Bronisław	0	11756989	0,00
5.	Byczyna	6021	3338091	0,18
6.	Byczyna-Kolonia	0	3690812	0,00
7.	Czołpin	0	1838575	0,00
8.	Dęby	0	2130017	0,00
9.	Dobre	18106	3809779	0,48
10.	Dobre-Kolonia	0	1543127	0,00
11.	Dobre-Wieś	0	5050555	0,00
12.	Kłonowo	0	2932197	0,00
13.	Koszczały	0	3523290	0,00
14.	Krzywosądz	0	4617763	0,00
15.	Narkowo	0	2050045	0,00
16.	Przysiek	0	3033257	0,00
17.	Smarglin	0	4868733	0,00
18.	Szczebłotowo	0	2832555	0,00
19.	Ułomie	0	3433749	0,00
Łącznie dla gminy/średnia dla gminy		49940	70990840	0,07

Tabela nr 6. Udział przestrzeni zdegradowanej w powierzchni ogólnej danego obszaru [%]. Źródło danych: Referat Rozwoju Gospodarczego i Infrastruktury Komunalnej Urzędu Gminy Dobre.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można zdiagnozować, że stan kryzysowy rozumiany zgodnie z definicją ujętą w *Zasadach...* jako stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z wymienionych sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej na terenie gminy Dobre występuje w sołectwach Borowo, Byczyna i Dobre. Są to sołectwa, w których stan kryzysowy wynika z zarejestrowania negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

Warto dodać, że sołectwa Bronisław, Byczyna-Kolonia, Czołpin, Dobre-Kolonia, Dobre-Wieś oraz Ułomie wypadają z kolei bardzo pozytywnie na tle całej gminy jeśli chodzi o aspekty, którym przyjrano się w ramach opisanej wyżej analizy.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Do obszaru zdegradowanego na terenie gminy Dobre, zgodnie z wytycznymi zawartymi w *Zasadach...* można zaliczyć sołectwa Borowo, Buczyna oraz Dobre. Na terenie wszystkich z wymienionych sołectw występują przestrzenie zdegradowane, a na obszarze każdego z nich identyfikuje się co najmniej dwa problemy społeczne mierzone wskaźnikami określonymi w Załączniku nr 3 wymienionego wyżej dokumentu. Granice obszaru zdegradowanego na tle gminy przedstawiono na Załączniku nr 2 do niniejszego dokumentu.

W sołectwie Borowo zarejestrowano przekroczone względem średniej gminnej wartości następujących wskaźników dotyczących sfery społecznej: udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (wartość dla sołectwa - 14,29%, średnia dla gminy - 10,97%) oraz udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (wartość dla sołectwa - 44,12%, średnia dla gminy - 43,70%).

Również w przypadku sołectwa Buczyna wskaźnikami społecznymi przyjmującymi wartości gorsze niż średnia dla gminy są wskaźniki udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (wartość dla sołectwa - 14,29%, średnia dla gminy - 10,97%) oraz udziału dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (wartość dla sołectwa - 63,89%, średnia dla gminy - 43,70%).

Z kolei sołectwo Dobre charakteryzuje się przekroczonymi wartościami następujących wskaźników społecznych względem średniej dla gminy: udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (wartość dla sołectwa - 16,01%, średnia dla gminy - 14,23%), stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym (wartość dla sołectwa - 0,09, średnia dla gminy - 0,08) oraz udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (wartość dla sołectwa - 45,16%, średnia dla gminy - 43,70%).

Teren sołectwa Borowo jest w 0,84% zajęty przez przestrzenie zdegradowane (25813 m²), Buczyna - w 0,18% (6021 m²), a Dobre - w 0,48% (18106 m²).

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

4. Obszar rewitalizacji gminy

Zdecydowano, że celem rewitalizacji dla programu opracowywanego dla gminy Dobrze będzie przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej. Określony wyżej obszar zdegradowany w całości spełnia wytyczne określone dla tego typu celu w *Zasadach...* - na terenie omawianych sołectw występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego, a na terenie gminy są zarejestrowane osoby bezrobotne.

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* obszarem rewitalizacji może zostać obszar zdegradowany w całości lub też jego część jeśli łącznie nie przekracza 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy. W związku z faktem, iż łączny obszar wyznaczonego obszaru zdegradowanego, a także liczba zamieszkałej przez niego ludności nie spełnia powyższych wymogów, należało wyznaczyć zawężony teren obszaru zdegradowanego, który miałby stanowić obszar rewitalizacji.

Dokonując wyboru obszaru rewitalizacji porównano sołectwa zaliczone do obszaru zdegradowanego pod kątem szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk. W tym celu zestawiono ze sobą liczbę wskaźników ze sfery społecznej poddanych analizie podczas delimitacji obszaru zdegradowanego, których wartości dla konkretnych sołectw wypadają gorzej niż ich średnia wyliczona dla gminy.

Lp.	Sołectwo	Liczba wskaźników o charakterze społecznym, które uzyskują wartość mniej korzystną niż średnia dla gminy
1.	Borowo	2
2.	Byczyna	2
3.	Dobre	3

Tabela nr 7. Liczba wskaźników o charakterze społecznym, które uzyskują wartość mniej korzystną niż średnia dla gminy dla sołectw zaliczonych do obszaru zdegradowanego.

Jak wynika z powyższej tabeli, największą koncentracją negatywnych zjawisk cechuje się sołectwo Dobrze (3 wskaźniki ze sfery społecznej o wartościach mniej korzystnych niż średnia wyliczona dla gminy). Sołectwa Borowo i Byczyna charakteryzują się 2 tego typu wskaźnikami. Na terenie wszystkich trzech sołectw występują przestrzenie zdegradowane. W związku z powyższym jako obszar rewitalizacji został przyjęty teren sołectwa Dobrze. Na marginesie należy dodać, że ze wszystkich trzech wyżej wymienionych sołectw to sołectwo Dobrze posiada największą liczbę mieszkańców - 1825 osób (w sołectwie Borowo jest to 196

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

osób, a w sołectwie Byczyna - 210), co pozwoli objąć rewitalizacją najliczniejszą grupę osób. Ponadto za wyborem tego terenu za obszar rewitalizacji poza spełnieniem kryterium koncentracji negatywnych zjawisk przemawia również fakt, iż ma on istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Cały obszar sołectwa Dobre nadal przekracza jednak opisany wyżej limit obejmowania swym zasięgiem maksymalnie 30% ludności gminy. Sołectwo spełnia pierwsze z wymienionych wyżej wymagań (jego obszar stanowi ok. 5% powierzchni całej gminy), ale teren ten zamieszkiwany jest przez ok. 33% wszystkich mieszkańców gminy, a więc nieznacznie przekracza poziom drugiego kryterium.

W związku z powyższym należało wyłączyć pewien obszar sołectwa z obszaru rewitalizacji. Uzyskanie danych statystycznych dla konkretnych ulic znajdujących się w sołectwie Dobre byłoby znacznie utrudnione, bardzo czasochłonne, a czasem wręcz niemożliwe, dlatego zdecydowano, że obszarem wyłączonym z obszaru rewitalizacji w ramach sołectwa Dobre będzie teren osiedla domów jednorodzinnych obejmujący ulice 19 Stycznia, Kwiatową, Mickiewicza, Gagarina, Leśną, Matejki oraz Powstańców (numery domów 11-24). Uzasadnieniem dla takiego rozwiązania jest między innymi fakt, iż na terenie omawianego osiedla nie występują przestrzenie zdegradowane, a więc takie, które można by wykorzystać jako bazę pod inwestycje zaplanowane w ramach rewitalizacji. Ponadto, jak wynika z obserwacji tego terenu, jest on zamieszkiwany przez osoby raczej zamożne, które stać na posiadanie i utrzymanie domu jednorodzinnego. Negatywnie odstające od średniej gminnej poziomy wskaźników wskazanych w *Zasadach...* nie będą raczej dotyczyć wspomnianego osiedla. Po wyłączeniu osiedla domów jednorodzinnych obszar rewitalizacji stanowi teren zamieszkiwany przez ok. 25% wszystkich mieszkańców gminy, a więc spełnia zasady 20% i 30% zawarte w *Wytycznych....* Granice obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego i obszaru gminy przedstawiono na Załączniku nr 3 do niniejszego dokumentu.

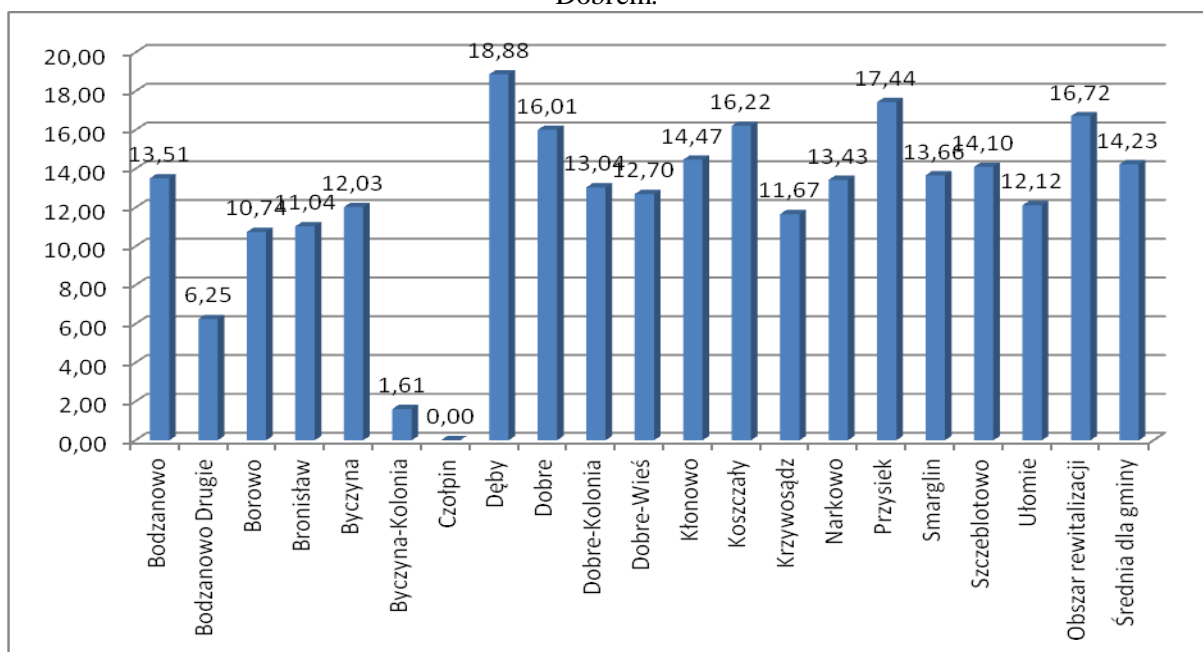
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Jak zauważono powyżej, na obszarze rewitalizacji występują problemy społeczne w postaci bezrobocia oraz ubóstwa. Ponadto na obszarze rewitalizacji mamy do czynienia z przestrzeniami zdegradowanymi. W związku z faktem, iż obszar rewitalizacji stanowi część sołectwa Dobrze, dla którego to, tak jak w przypadku pozostałych 18 sołectw, wyliczono wartości wskaźników, w oparciu o uzyskane dane dokonano ich ponownego wyliczenia - tym razem tylko dla obszaru rewitalizacji. Dane, które posłużyły do wyliczenia przedstawionych poniżej wartości wskaźników są zgodne ze stanem na dzień 31.12.2015 r.

Jak wynika z analizy uzyskanych danych, na obszarze rewitalizacji występuje większy udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (16,72%) niż w przypadku średniej tego wskaźnika wyliczonej dla gminy (14,23%), a także dla sołectwa Dobrze (16,01%).

Liczba osób bezrobotnych [osoby]	Ludność w wieku produkcyjnym [osoby]	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]
160	957	16,72

Tabela nr 8. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji. Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Radziejowie/Urząd Stanu Cywilnego w Dobrem.

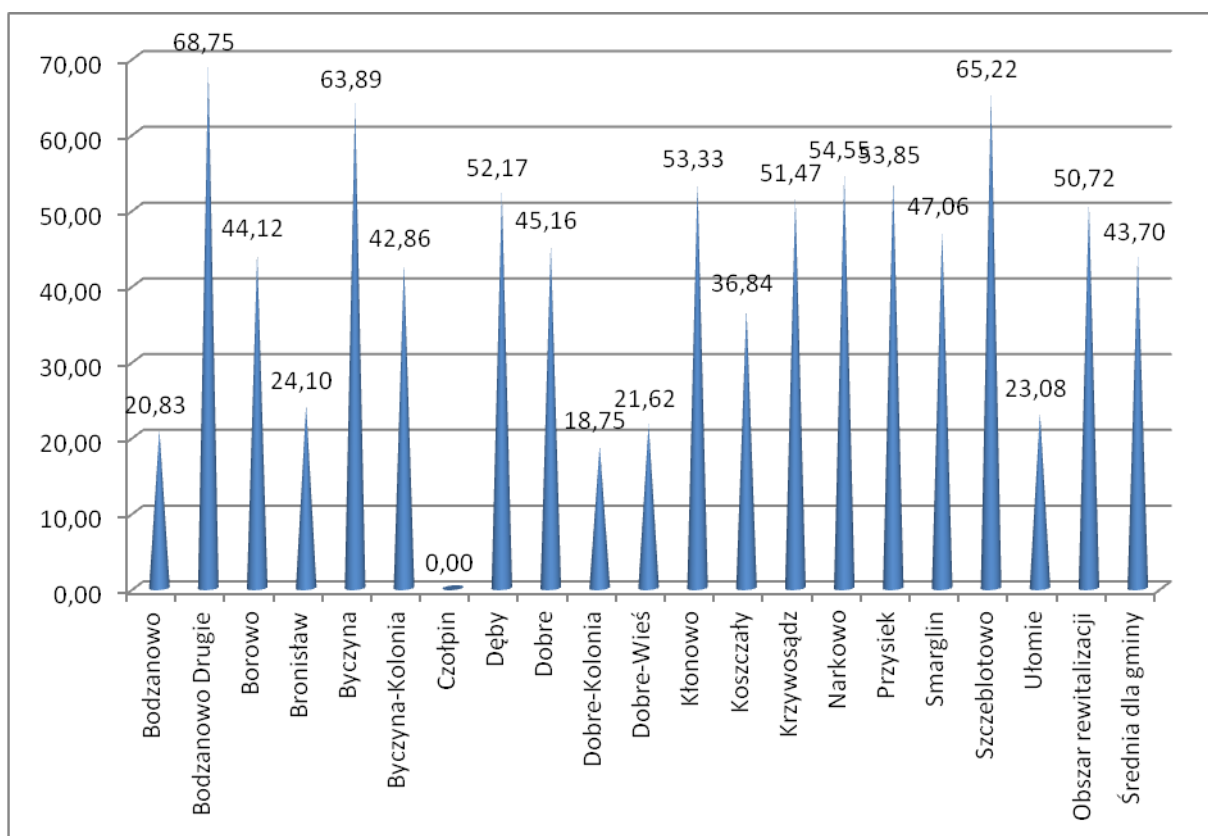

Wykres nr 5. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%).

Ponadto obszar ten wykazuje większy udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci na tym obszarze (50,72%) niż średnia dla gminy (43,70%), a także średnia wyliczona dla sołectwa Dobre (45,16%).

Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny [osoby]	Liczba dzieci do lat 17 [osoby]	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze [%]
106	209	50,72

Tabela nr 9. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze rewitalizacji. Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrem/Urząd Stanu Cywilnego w Dobrem.

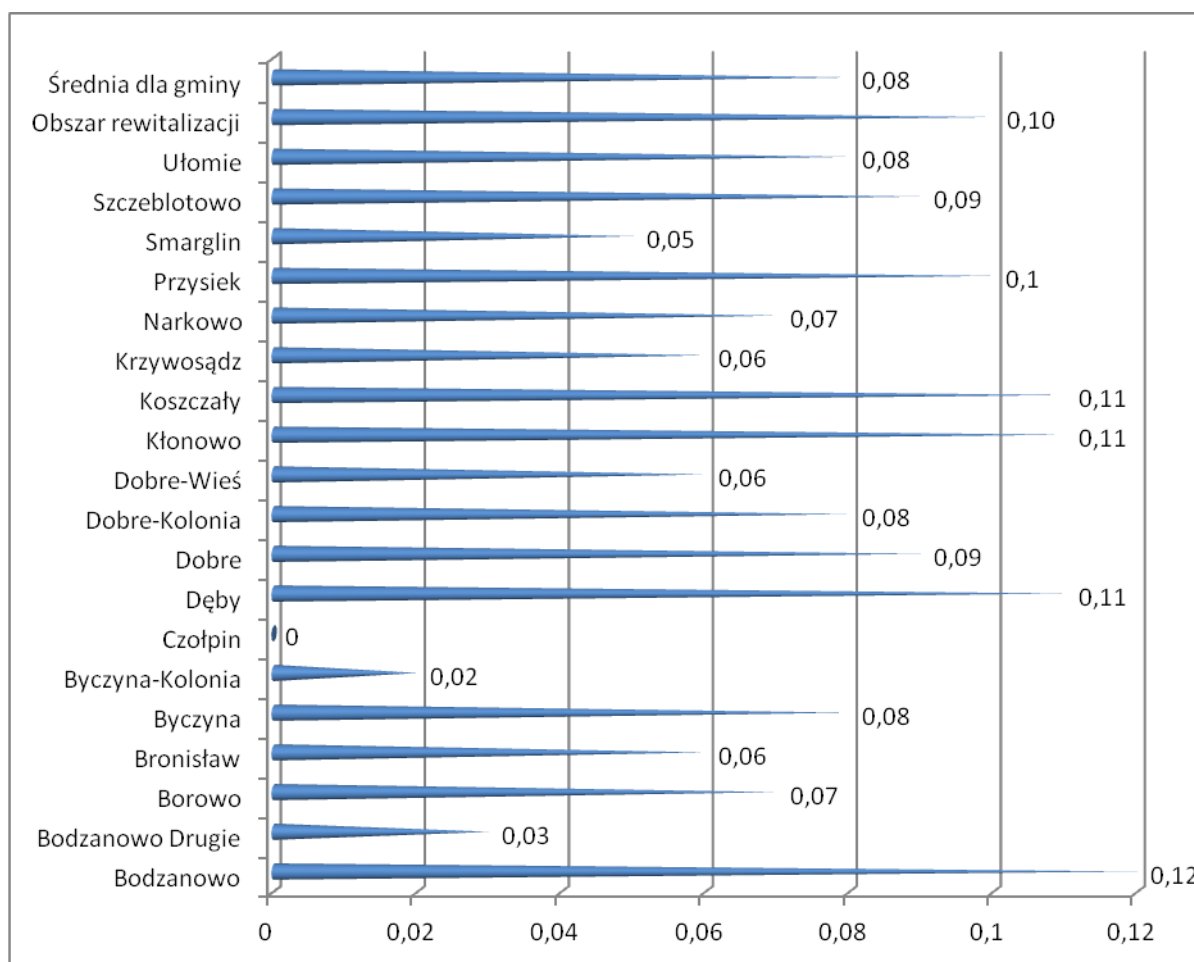

Wykres nr 6. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze (%).

Omawiany obszar charakteryzuje się także większą wartością wskaźnika odnoszącego się do stosunku osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym (0,10) niż średnia dla gminy (0,08), a także średnia wyliczona dla sołectwa Dobre (0,09).

Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej [osoby]	Ludność w wieku produkcyjnym [osoby]	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
94	957	0,10

Tabela nr 10. Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji. Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Radziejowie/Urząd Stanu Cywilnego w Dobrem.

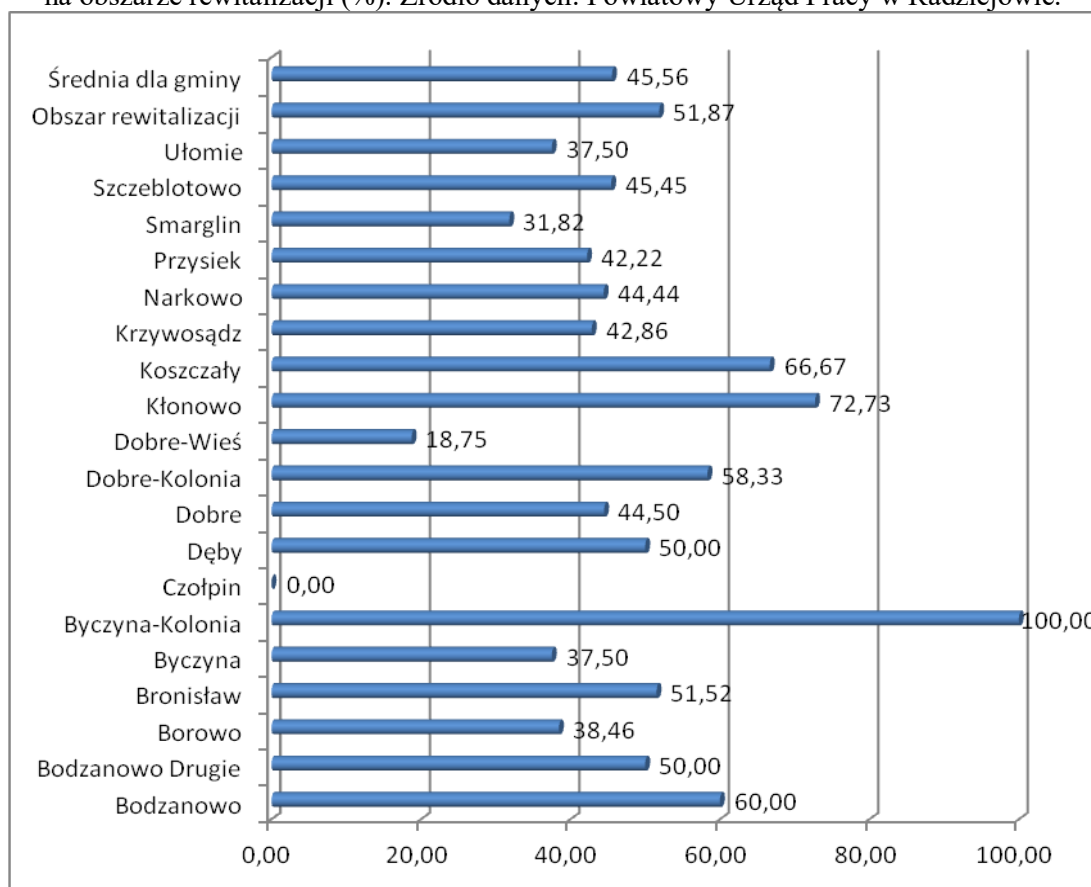
Wykres nr 7. Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze.

Należy wspomnieć, że wyniki uzyskane na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej nakreślają też inne obszary problematyczne. Na omawianym obszarze aż 51,87% wszystkich bezrobotnych pozostaje bez pracy ponad 24 miesiące (średnia dla gminy - 45,56%, średnia dla sołectwa Dobrze - 44,50%). Pokazuje to, że bezrobotni mieszkańcy obszaru rewitalizacji mają problem związany ze znalezieniem pracy, a ich powrót lub wejście

na rynek pracy znacznie się przedłuża. Jak wynika z danych pozyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Radziejowie, do tej grupy należą w zdecydowanej większości osoby posiadające najniższe wykształcenie - zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i niższe. Takie osoby stanowią aż 69,22% wszystkich bezrobotnych z omawianego obszaru, którzy pozostają bez pracy ponad 24 miesiące. W związku z powyższym wydaje się, że jednym z czynników uniemożliwiających tym osobom wejście lub powrót na rynek pracy są niskie kwalifikacje. Sposobem na zaradzenie temu problemowi mogłoby być zaoferowanie im możliwości zdobycia kwalifikacji przydatnych na rynku pracy lub ich uzupełnienie.

Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące [osoby]	Liczba osób bezrobotnych [osoby]	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze [%]
83	160	51,87

Tabela nr 11. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na obszarze rewitalizacji (%). Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Radziejowie.

Wykres nr 8. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze (%).

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Wykazane podczas analizy wskaźnikowej problemy społeczne zwiększyły swoje natężenie na obszarze rewitalizacji po likwidacji największego zakładu produkcyjnego w okolicy - Cukrowni Dobre, w której w większości zatrudnieni byli mieszkańcy tego terenu. Brak interwencji w zakresie zmiany takiego stanu rzeczy będzie prowadził do pogłębiania się opisanych negatywnych zjawisk w zakresie międzygeneracyjnym w związku z tzw. *dziedziczeniem biedy*. Zgodnie z tą socjologiczną koncepcją szereg czynników związanych z urodzeniem i wychowaniem w określonym otoczeniu powoduje, że bieda „przenosi” się na kolejne pokolenia. Wiąże się to z posiadaniem ograniczonego dostępu do instytucji i zasobów, które są niezbędne do osiągnięcia pozycji gwarantującej dochody wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Nie chodzi tu jedynie o zasoby o charakterze finansowym (kapitał finansowy, czyli materialna zasobność rodziny), ale także kapitał kulturowy (zespół czynników, na które składają się wykształcenie rodziców, ich wiedza intelektualna, charakter przekazywanych przez nich życiowych aspiracji, motywacji i wzorców) oraz kapitał socjalny (kontakty i znajomości). Dziedziczenie biedy to „błędne koło” - niedostatek rodziców skutkuje biedą w dzieciństwie kolejnego pokolenia, które także z dużym prawdopodobieństwem będzie biedne, gdy dorośnie.

Na omawianym terenie znajdują się przestrzenie zdegradowane o łącznej powierzchni 18106 m² (m. in. tereny oraz obiekty pokolejowe czy przemysłowe), które bez objęcia rewitalizacją będą z biegiem czasu coraz bardziej niszczyć. Warto podkreślić, iż niewątpliwym potencjałem omawianego obszaru stanowi duża liczba budynków stanowiących możliwą bazę dla planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych mogących przyczynić się do aktywizacji gospodarczej ludności.

Na obszarze rewitalizacji znajdują się obiekty, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie. To m. in. budynek byłego Pawilonu Handlowego (budynek GS) znajdujący się przy ul. Fabrycznej 32 (działka o nr ewidencyjnym 121/15, obręb Dobre I) oraz obiekt byłej sali kina przy ul. Powstańców 6 (działka o nr ewidencyjnym 219/4, obręb Dobre I). Pierwszy z wymienionych budynków znajduje się w centralnym punkcie miejscowości przy skrzyżowaniu głównych ulic (jedna z nich to droga powiatowa). W związku z powyższym budynek stanowi niechlubną wizytówkę obszaru rewitalizacji. Uporządkowanie tej zdegradowanej przestrzeni i wykorzystanie jej jako bazy lokalowej pod konkretne przedsięwzięcie, poza poprawą estetyki i zwiększeniem komfortu funkcjonowania mieszkańców w przestrzeni mogłoby również zniwelować problemy związane z

występowaniem aktów wandalizmu zgodnie z teorią *wybitych okien* z zakresu kryminologii i socjologii zakładającą, że zniszczona infrastruktura (jak np. wybite szyby) na zasadzie zaraźliwości skłania do łamania norm społecznych. Zgodnie z tą koncepcją znajdowanie się w konkretnej przestrzeni zdewastowanych elementów infrastruktury zwiększa tendencję do łamania norm społecznych (np. śmiecenia). We wspomnianym budynku wybito większość szyb, a plac, na którym znajduje się budowla jest zarośnięty i zaniedbany. Respondenci, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym, którego wyniki zostaną omówione niżej, bardzo często zwracali uwagę na konieczność zagospodarowania tego obiektu.

Fotografia nr 1. Budynek byłego Pawilonu Handlowego (budynek GS).

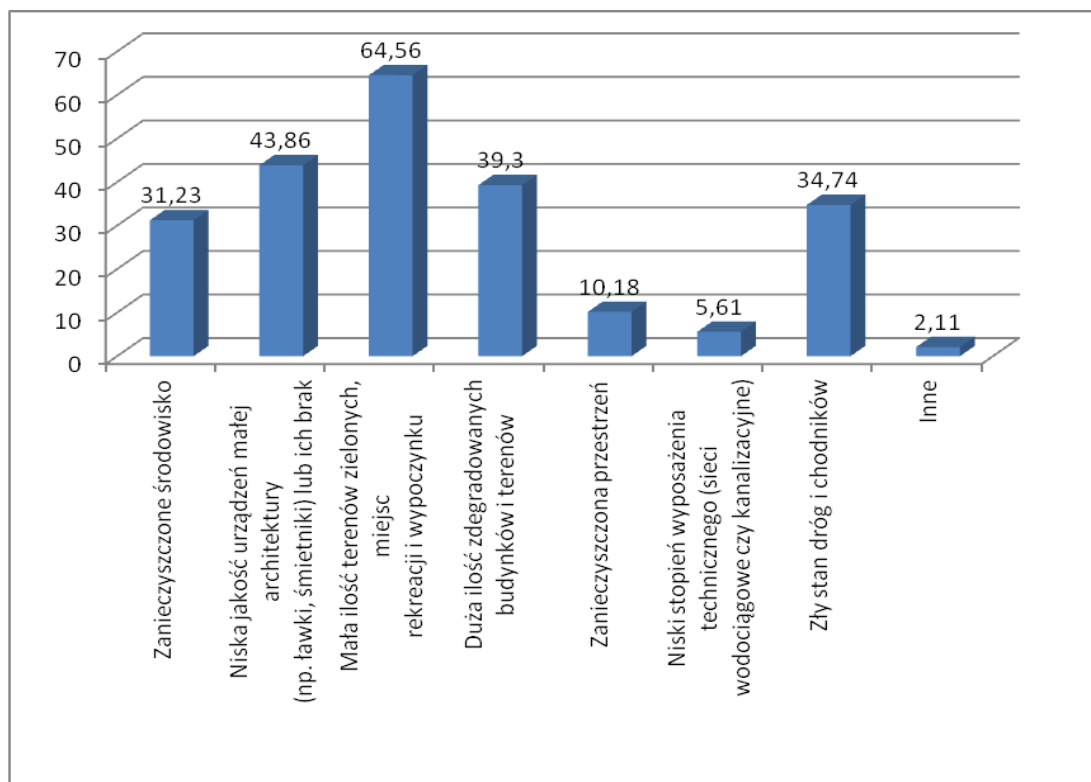
W równie złym stanie znajduje się wspomniany budynek sali kina. Obiekt ma bardzo zniszczoną elewację, puste lub zabite deskami otwory okienne, a przylegający do niego teren jest zaniedbany - pokryty gruzem i zarośnięty.

Fotografia nr 2. Budynek byłej sali kina.

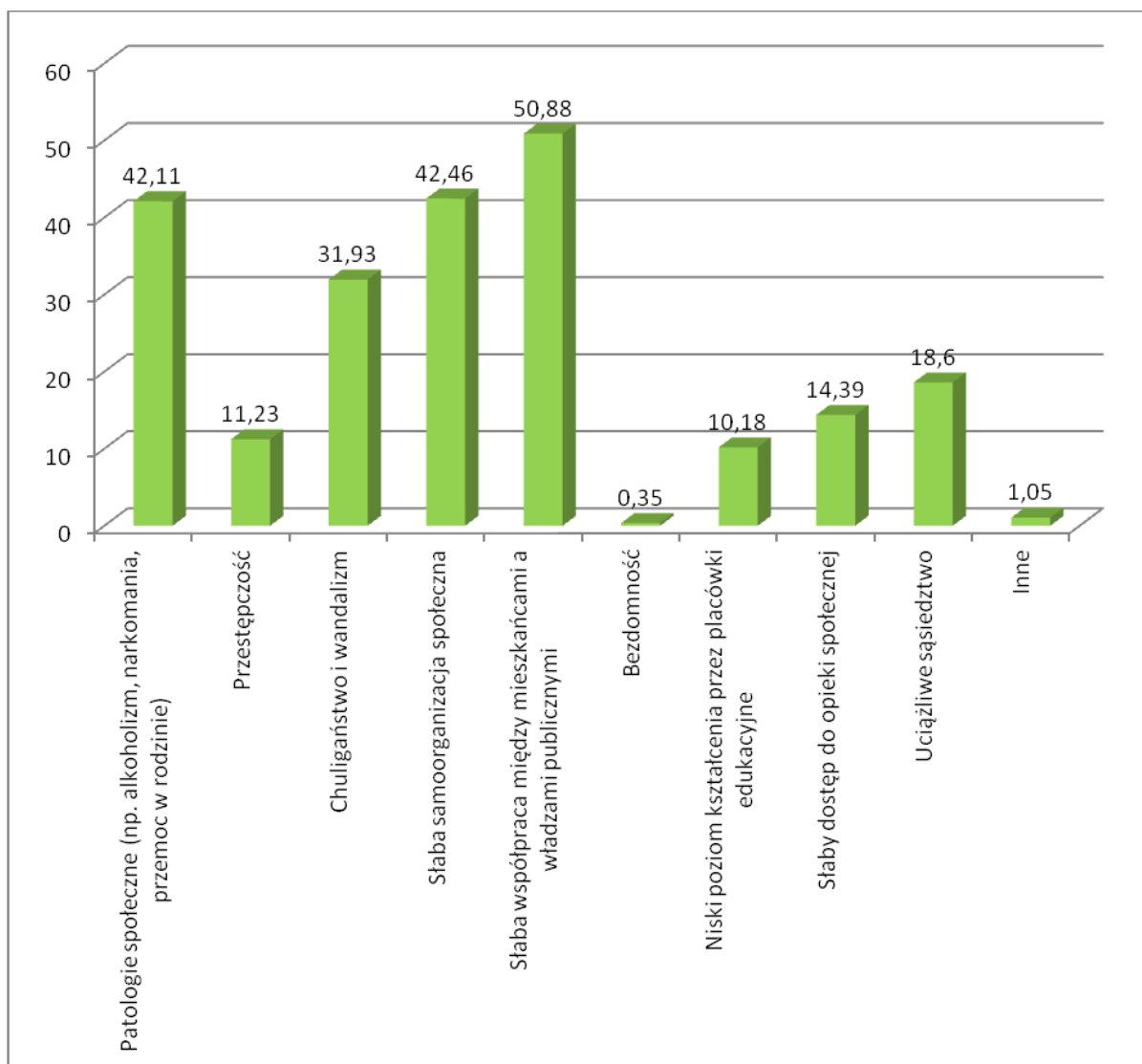
Jako uzupełnienie do sporządzonej powyżej analizy można potraktować dane pozyskane dzięki ankiecie przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy, w tym wśród osób związanych z sołectwem Dobrze. Dane te oczywiście nie mogą zostać uznane za podstawowe źródło danych i wiedzy o wyznaczonym obszarze rewitalizacji, gdyż dotyczą one całego sołectwa Dobrze, stanowią one jednak ciekawe obserwacje i pozwalają one oddać głos mieszkańcom.

Ze wspomnianej ankiety wynika, iż osoby związane z sołectwem Dobrze za najpoważniejsze problemy w zakresie sfery infrastrukturalnej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej uważają małą ilość terenów zielonych, miejsc rekreacji i wypoczynku (64,56% wskazań), niską jakość urządzeń małej architektury (np. ławki, śmietniki) lub ich brak (43,86%) oraz dużą ilość zdegradowanych budynków i terenów (39,30%). Z wyników badania można wywnioskować, że sołectwo Dobrze posiada satysfakcjonujący stopień wyposażenia technicznego (jedynie 5,61% ankietowanych wskazało na problem w tym zakresie). Nie występuje tu również zjawisko zanieczyszczonej przestrzeni (tylko 10,18% osób dostrzegło ten problem).

Wykres nr 9. Problemy w zakresie sfery infrastrukturalnej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej występujące w sołectwie Dobrze zdaniem respondentów z nim związanych (%).

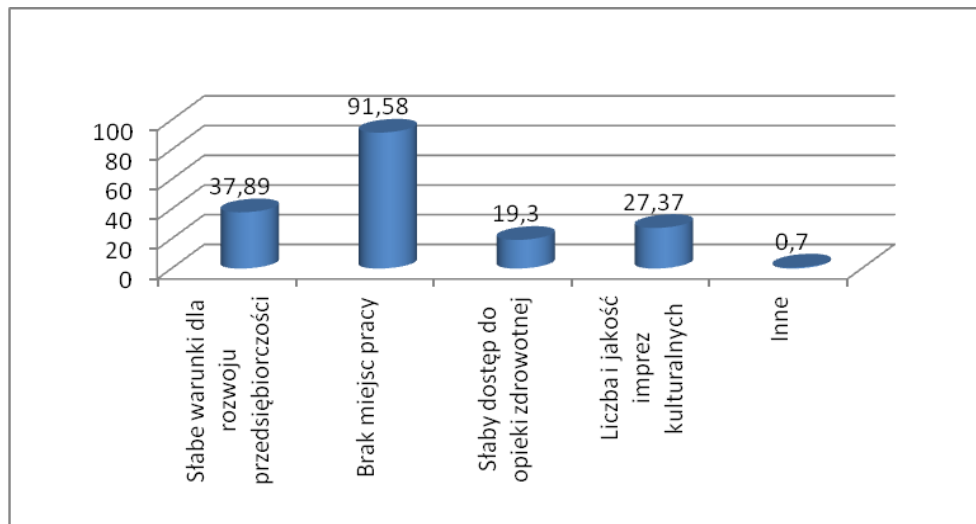
Jeśli chodzi o ocenę sfery społecznej to najczęściej zwracano uwagę na słabą współpracę między mieszkańcami a władzami publicznymi (50,88% wskazań), słabą samoorganizację społeczną (42,46%), a także problem patologii społecznych takich jak alkoholizm, narkomania czy przemoc w rodzinie (42,11%). W sołectwie nie występuje problem bezdomności (wskazała na niego tylko jedna osoba). Mieszkańcy i inne podmioty związane z sołectwem dobrze oceniają również poziom kształcenia oferowany przez placówki edukacyjne (problem w tej sferze dostrzegają jedynie 10,18% respondentów).

Wykres nr 10. Problemy społeczne występujące w sołectwie Dobrze zdaniem respondentów z nim związanych (%).

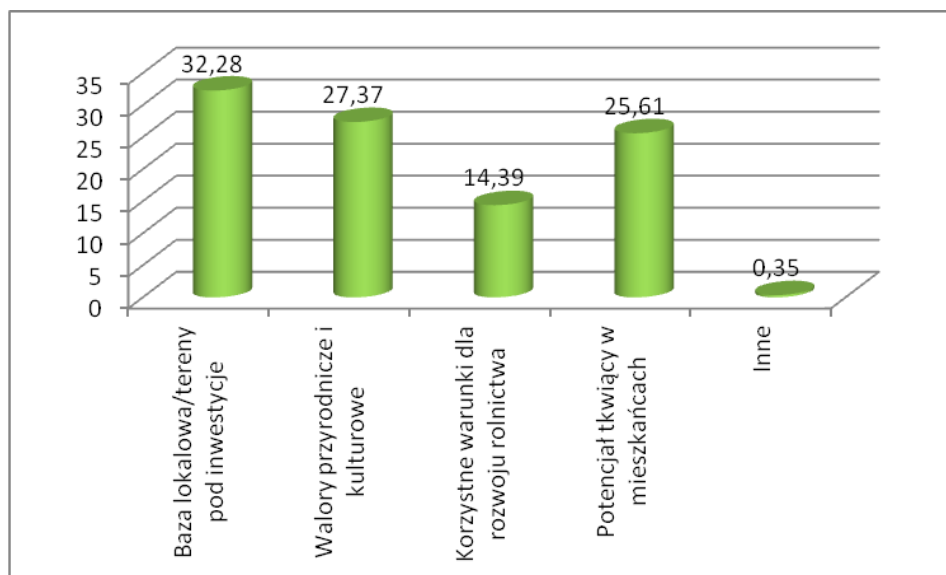
Problemy związane z rynkiem pracy i przedsiębiorczością to kwestie najczęściej wskazywane wśród pozostałych problemów występujących w sołectwie Dobrze. Na brak miejsc pracy na omawianym obszarze wskazali prawie wszyscy respondenci (91,58%

wskazań). Z kolei co trzeci z nich zwrócił uwagę na słabe warunki dla rozwoju przedsiębiorczości (37,89%).

Wykres nr 11. Pozostałe problemy występujące w sołectwie Dobrze zdaniem respondentów z nim związanych (%).

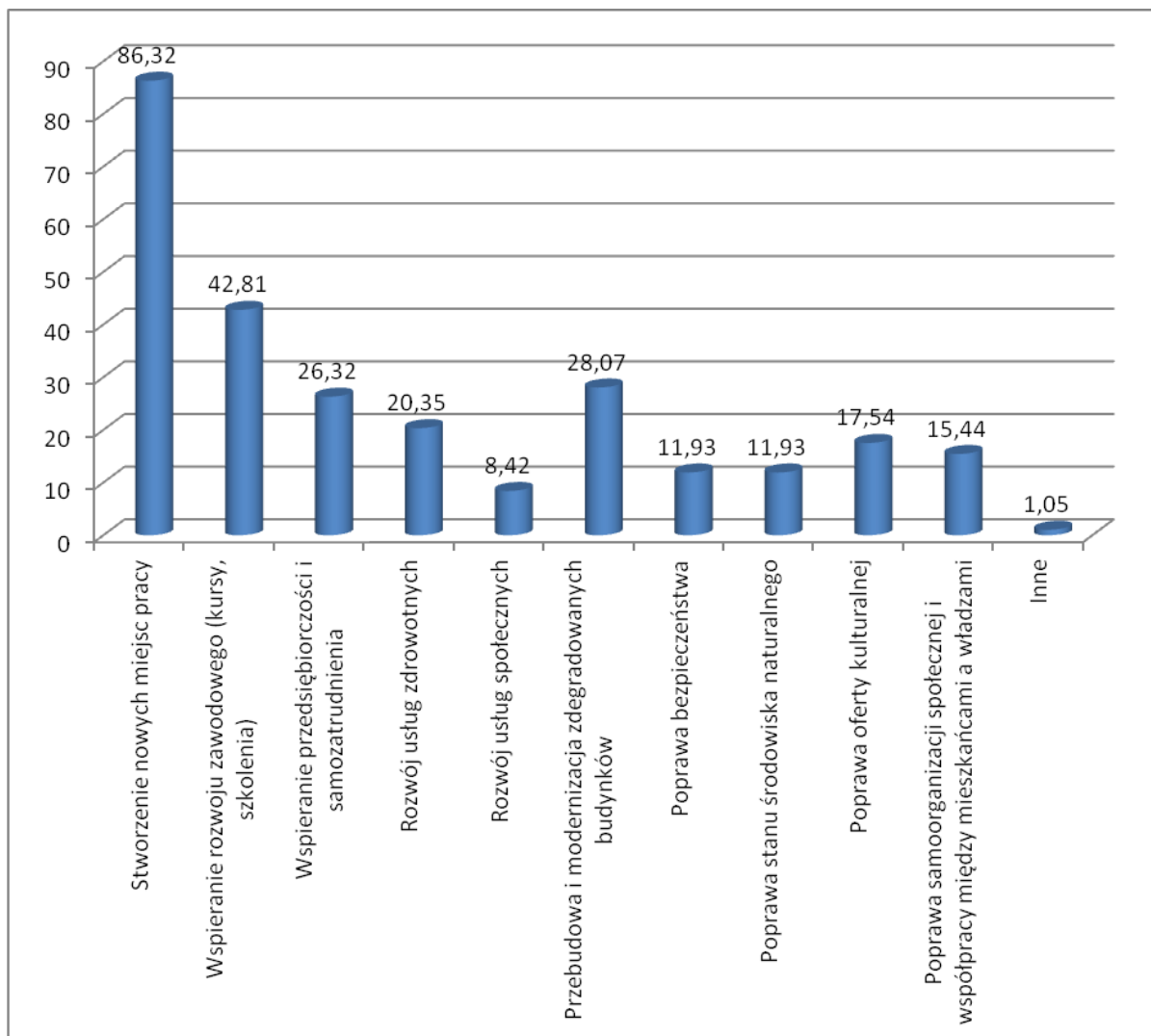
Osoby związane z sołectwem Dobrze za największy, ale niewykorzystany potencjał tego obszaru uważają bazę lokalową/tereny pod inwestycje (32,28% wskazań), walory przyrodnicze i kulturowe (27,37%) oraz potencjał tkwiący w mieszkańcach (25,61%).

Wykres nr 12. Największe niewykorzystane potencjały sołectwa Dobrze zdaniem respondentów z nim związanych (%).

Respondenci uważają, że najefektywniejszymi działaniami, których podjęcie przyczyniłoby się do poprawy poziomu życia w sołectwie Dobrze byłyby stworzenie nowych miejsc pracy (86,32% wskazań), wspieranie rozwoju zawodowego w postaci kursów i szkoleń (42,81%) oraz wspieranie przedsiębiorczości i samozatrudnienia (26,32%), a więc działania

związane z rynkiem pracy. Duża liczba osób wskazuje również na konieczność przebudowy i modernizacji zdegradowanych budynków (28,07%).

Wykres nr 13. Działania, które należałoby podjąć, aby poprawić poziom życia w sołectwie Dobrze zdaniem respondentów z nim związanych (%).

Reasumując powyższą analizę, można zauważyć, że najpoważniejszym problemem, z jakim boryka się wytyczony obszar rewitalizacji jest bezrobocie. Można wnioskować, że niedostatki w tym zakresie skutkują opisanymi powyżej problemami związanymi z ubóstwem (poziom wskaźnika związanego z udziałem dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci). Pozostawanie bez pracy przekłada się na położenie finansowe konkretnej jednostki czy rodziny. Sposobem na wyjście z sytuacji kryzysowej w przypadku wyznaczonego obszaru rewitalizacji mogłaby okazać się aktywizacja gospodarcza i zawodowa, podczas której wykorzystany zostałby potencjał w postaci bazy składającej się z niezagospodarowanych obecnie budynków. Warto dodać, że respondenci w części ankiety

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
Kujawsko-Pomorskie

Unia Europejska
Fundusz Spójności

umożliwiającej zgłoszenie uwag i propozycji związanych z procesem rewitalizacji zwracali również uwagę na konieczność postawienia na rozwój przedsiębiorczości.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Tak jak wspomniano wyżej, do najpoważniejszych problemów, z jakimi boryka się obszar rewitalizacji zaliczono:

- bezrobocie;
- duży udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci.

Problemy te związane są z przekroczeniem wartości wskaźników, jakie przyjmują powyższe zjawiska w stosunku do średniej dla gminy. Ponadto na obszarze rewitalizacji występują przestrzenie zdegradowane.

W wyniku wdrożenia działań rewitalizacyjnych przewiduje się, że zmniejszy się liczba osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji. W związku z faktem, iż osoby te podejmą pracę, polepszy się ich sytuacja materialna, a co za tym idzie zmniejszy się udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci. Uporządkowana zostanie również część przestrzeni zdegradowanej. Będzie to możliwe poprzez podjęcie opisanych poniżej działań.

W ramach niniejszego programu planuje się realizację przedsięwzięcia w formule projektu zintegrowanego składającego się z projektu w ramach EFRR oraz projektów polegających na utworzeniu Dziennego Domu Seniora i świadczeniu usług opiekuńczych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w gminie Dobrze, a także organizacji szkoleń dla osób bezrobotnych z zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej w ramach EFS.

Realizacja wspomnianego wyżej projektu zaplanowanego w ramach EFRR pozwoli utworzyć bazę lokalową pod realizację projektów o charakterze „miękkim”. Projekt przewiduje przebudowę budynku po byłym GS w celu dostosowania go do jego późniejszego sposobu użytkowania, a także termomodernizację obiektu. Konieczność realizacji wspomnianego projektu w ramach EFRR wynika z faktu, iż obecnie na obszarze rewitalizacji (i na terenie całej gminy) nie ma odpowiedniej infrastruktury, która mogłaby posłużyć jako baza lokalowa pod Dzienny Dom Seniora, mieszkania chronione i pomieszczenie stanowiące biuro stowarzyszenia. Ponadto przedsięwzięcie polegające na przebudowie budynku komunalnego wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania na budynek użyteczności publicznej

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

przyczyni się do uporządkowania przestrzeni zdegradowanej, jaką stanowi budynek byłego GS. Uporządkowanie przestrzeni przed budynkiem i zagospodarowanie jej (w ramach projektu współfinansowanego ze środków WFOŚiGW i polegającego na zakupie i posadzeniu drzew) pozwoli uzyskać teren, który będą mogły użytkować zarówno osoby korzystające np. z Dziennego Domu Seniora i mieszkań chronionych, jak i mieszkańcy rewitalizowanego obszaru i wpłynie pozytywnie na klimat zmian w pozostałych sferach. Dodatkowym efektem w przypadku działań infrastrukturalnych będzie zapobieganie aktom wandalizmu prowadzącym do dalszej dewastacji zdegradowanej przestrzeni zgodnie z założeniami wspomianej wcześniej teorii *wybitych okien*.

Jeśli chodzi o wymieniony wyżej projekt zaplanowany do realizacji w ramach EFS i polegający na utworzeniu Dziennego Domu Seniora dla 10 podopiecznych oraz polegający na świadczeniu usług opiekuńczych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w ramach działalności planowanych do utworzenia 5 mieszkań chronionych to jego zakres przewiduje następujące działania:

- dofinansowanie etatów osób zatrudnionych w Dziennym Domu Seniora (bezrobotni, którzy podejmą pracę w wyniku realizacji projektu to osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji);
- dofinansowanie pozostałych wydatków na bieżące funkcjonowanie Dziennego Domu Seniora takich jak koszty dowozu podopiecznych czy wyżywienie;
- zakup niezbędnego wyposażenia do Dziennego Domu Seniora oraz przeprowadzenie adaptacji jego pomieszczeń;
- dofinansowanie etatu osób, które będą pełniły usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w mieszkaniach chronionych (bezrobotni, którzy podejmą pracę w wyniku realizacji projektu to osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji);
- dofinansowanie pozostałych wydatków na bieżące funkcjonowanie mieszkań chronionych;
- zakup niezbędnego wyposażenia do mieszkań chronionych oraz przeprowadzenie adaptacji pomieszczeń.

W Dziennym Domu Seniora i w mieszkaniach chronionych zatrudnienie znajdą osoby bezrobotne, które staną się personelem placówki. Oczywistym następstwem opisanych powyżej działań będzie zmniejszenie się liczby osób bezrobotnych, a co za tym idzie również poprawa ich sytuacji materialnej dzięki uzyskaniu dochodu. Ponadto należy pokreślić, iż

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

dzięki możliwości umieszczenia bliskiej osoby pod pieczęć DDS lub w mieszkaniu chronionym pracę będą mogły podjąć również osoby, które wcześniej nie mogły tego uczynić w związku z koniecznością zapewnienia niesamodzielnym członkom rodziny opieki.

W działania związane z realizacją niniejszego programu rewitalizacji zdecydowano się wdrożyć Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Dobrze „Promyk Nadziei”, które będzie prowadziło działalność związaną z rozwiązywaniem problemów mieszkańców obszaru rewitalizacji. Poprowadzi ono szkolenia dla osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji dotyczące zagadnień związanych z tworzeniem biznesplanu i prowadzeniem działalności gospodarczej. Ich aktywizacja zawodowa zostanie poprzedzona aktywizacją społeczną. Pierwszą formę wsparcia dla beneficjentów stanowić będą instrumenty o charakterze społecznym w postaci spotkań z psychologiem poprzedzonych opracowaniem indywidualnej ścieżki reintegracji. Następnie w ramach aktywizacji zawodowej przeprowadzone zostaną szkolenia z zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Projekt będzie zgodny z *Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*. Wsparcie zostanie skierowane do osób bezrobotnych, wobec których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, w tym do osób, dla których ustalono III profil pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W przebudowanym w ramach projektu EFRR budynku byłego GS znajdować się będzie biuro stowarzyszenia, w którym będzie istniała możliwość przeprowadzania wspomnianych spotkań z psychologiem i szkoleń (na chwilę obecną znajduje się ono w lokalu prywatnym). Projekt obejmie również zakup niezbędnego wyposażenia do biura stowarzyszenia, które umożliwi mu prowadzenie działalności związanej z rozwiązywaniem problemów mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przewidziane do realizacji warsztaty/szkolenia oraz działalność stowarzyszenia będą mogły przyczynić się do chętniejszego podejmowania przez osoby bezrobotne własnej działalności gospodarczej.

Poza opisanymi powyżej przedsięwzięciami zaplanowanymi do realizacji w formule projektu zintegrowanego oraz projektem polegającym na zagospodarowaniu terenu wokół budynku komunalnego w ramach dofinansowania uzyskanego z WFOŚiGW zaplanowano również realizację projektów polegających na organizacji różnorodnych kursów zawodowych

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

(kursy na prawo jazdy kat. C+E oraz kat. B, kursy na księgową/specjalistę ds. kadr i płac, kursy na operatora maszyn/koparek, kursy na opiekuna osób starszych i niepełnosprawnych) oraz projektu związanego z przyznaniem wsparcia w formie bezzwrotnej dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Uczestnicy projektów związanych z organizacją kursów zawodowych zdobędą możliwość uzyskania umiejętności i certyfikatów, co pozwoli im znaleźć pracę zarobkową. Ich aktywizacja zawodowa zostanie poprzedzona aktywizacją społeczną. Pierwszą formę wsparcia dla beneficjentów stanowić będą instrumenty o charakterze społecznym w postaci spotkań z psychologiem poprzedzonych opracowaniem indywidualnej ścieżki reintegracji. Następnie w ramach aktywizacji zawodowej przeprowadzone zostaną spotkania beneficjentów z doradcą zawodowym, po których uczestnicy projektu wezmą udział w kursach zawodowych. Projekt będzie zgodny z *Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*. Wsparcie zostanie skierowane do osób bezrobotnych, wobec których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, w tym do osób, dla których ustalono III profil pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Osoby, które skorzystają ze wsparcia w formie bezzwrotnej dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej uzyskają możliwość stania się swoim własnym pracodawcą i wyjścia z kręgu osób bezrobotnych w sytuacji, gdy to np. brak odpowiednich funduszy uniemożliwił im wkroczenie na rynek, a także prawdopodobnie wygenerują dodatkowe miejsca pracy. Podjęcie przez osoby bezrobotne pracy zarobkowej dzięki udziałowi w opisanych powyżej projektach przyczyni się do poprawy sytuacji materialnej ich i ich rodzin.

Wdrożenie programu rewitalizacji przyczyni się do osiągnięcia następujących wartości wskaźników dla obszaru rewitalizacji:

- udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym - zmniejszenie wartości wskaźnika do wartości korzystniejszej od przeciętnej na terenie gminy w roku 2023;
- udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku - zmniejszenie wartości wskaźnika do wartości korzystniejszej od przeciętnej na terenie gminy w roku 2023.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

7. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk

Celem rewitalizacji dla wyznaczonego w niniejszym dokumencie obszaru rewitalizacji jest przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej. Realizacja tego celu jest możliwa poprzez następujące kierunki działań stanowiące zestawienie najważniejszych grup działań:

- uporządkowanie zdegradowanej przestrzeni poprzez przeznaczenie jej pod cele gospodarcze;
- podniesienie/zmiana kwalifikacji osób bezrobotnych i zapewnienie nowych miejsc pracy;
- zapewnienie pozytywnego klimatu do rozwoju działalności gospodarczej.

Zdecydowano się nie wyznaczać kierunku działań prowadzącego do zmniejszenia udziału liczby dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w związku z faktem, iż wszystkie wyżej wymienione kierunki działań będą prowadziły do poprawy sytuacji w tym zakresie.

Wymieniony wyżej cel rewitalizacji jest zgodny z dwoma efektami planowanymi do osiągnięcia na zdegradowanych obszarach miejskich i wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego wynikającymi z zapisów Rozdziału 4 *Zasad...* - wzrostem zatrudnienia oraz ożywieniem gospodarczym, wzrostem potencjału gospodarczego między innymi poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Wdrożenie programu rewitalizacji przyczyni się do osiągnięcia następujących wartości wskaźników dla obszaru rewitalizacji:

- udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym - zmniejszenie wartości wskaźnika do wartości korzystniejszej od przeciętnej na terenie gminy w roku 2023;
- udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku - zmniejszenie wartości wskaźnika do wartości korzystniejszej od przeciętnej na terenie gminy w roku 2023.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	Stan obecny (16,72%)	Zmniejszenie wartości wskaźnika do wartości korzystniejszej od przeciętnej na terenie gminy
Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	Stan obecny (50,72%)	Zmniejszenie wartości wskaźnika do wartości korzystniejszej od przeciętnej na terenie gminy

Tabela nr 12. Wartości wskaźników realizacji celów programu rewitalizacji.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

8. Lista planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W celu naprawy sytuacji kryzysowej na obszarze rewitalizacji zaplanowano realizację głównych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, bez których realizacja celu programu nie będzie możliwa i nie dojdzie do rozwiązania zdiagnozowanych sytuacji problemowych. Wspomniane projekty i przedsięwzięcia zostały wymienione i scharakteryzowane w poniższej tabeli.

Tabela nr 13. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis projektu					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sołectwo Dobre z wyłączonym obszarem osiedla domów jednorodzinnych	CEL REWITALIZACJI: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej								
	Kierunek działań: uporządkowanie zdegradowanej przestrzeni poprzez przeznaczenie jej pod cele gospodarcze								
	1. Zagospodarowanie zdegradowanej infrastruktury po byłym budynku GS	1. Przebudowa budynku komunalnego wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania na budynek użyteczności publicznej	przestrzenno-funkcjonalny	Gmina Dobre	- przebudowa i termomodernizacja zdegradowanego budynku - utworzenie pomieszczeń mających służyć jako baza lokalowa pod Dzienny Dom Seniora, mieszkania chronione i pomieszczenie mające służyć stowarzyszeniu	budynek komunalny przy ul. Fabrycznej 32 w Dobrem	1 025 000,00 zł	Wskaźnik produktu z LSR: - liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach wiejskich na obszarze wdrażania LSR do 2023 r. - 1 szt. Wskaźnik	Wskaźnik produktu - protokół odbioru prac, dokumentacja powykonawcza a Wskaźnik rezultatu - dokumentacja zdjęciowa, notatki służbowe

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

								rezultatu z LSR: - liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów w ciągu roku po zakończeniu operacji - 100 os.	
	2. Zagospodarowanie terenu wokół budynku komunalnego	przestrzennie-funkcjonalny	Gmina Dobrze	- zakup i posadzenie drzew	budynek komunalny przy ul. Fabrycznej 32 w Dobrem	3 000,00 zł	Wskaźnik własny wnioskodawcy: - liczba zakupionych i posadzonych drzew - 40	Wskaźnik własny wnioskodawcy - protokół odbiorczy nasadzeń	
Kierunek działań: podniesienie/zmiana kwalifikacji osób bezrobotnych i zapewnienie nowych miejsc pracy									
2. Stworzenie miejsc pracy w Dziennym Domu Seniora i w mieszkaniach chronionych	3. Utworzenie Dziennego Domu Seniora i usługi opiekuńcze świadczone na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w gminie Dobrze	społeczny	Gmina Dobrze	- dofinansowanie etatu osób, które będą pełniły usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w mieszkaniach chronionych (bezrobotni, którzy podejmą pracę w wyniku realizacji projektu to osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji) - dofinansowanie etatów osób zatrudnionych w Dziennym Domu Seniora (bezrobotni, którzy podejmą pracę w wyniku realizacji projektu to osoby	budynek komunalny przy ul. Fabrycznej 32 w Dobrem - I i II piętro	925 375,00 zł	Wskaźniki produktu z SZOOP: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - 15 os. - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Wskaźniki produktu - umowa z uczestnikiem, decyzja o przyznaniu wsparcia, dokumenty rekrutacyjne potwierdzające status osoby objętej wsparciem Wskaźniki rezultatu - regulamin świadczenia usług opiekuńczych/ usług w mieszkaniach	

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

					zamieszkujące obszar rewitalizacji) - dofinansowanie pozostałych wydatków na bieżące funkcjonowanie mieszkań chronionych - dofinansowanie pozostałych wydatków na bieżące funkcjonowanie Dziennego Domu Seniora - zakup niezbędnego wyposażenia do mieszkań chronionych oraz przeprowadzenie adaptacji pomieszczeń - zakup niezbędnego wyposażenia do Dziennego Domu Seniora oraz przeprowadzenie adaptacji jego pomieszczeń - wsparcie pomocą świadczoną przez mieszkania chronione osób, które do tej pory wymagały opieki ze strony bliskich, a tym samym umożliwienie podjęcia pracy zarobkowej osobom do tej pory sprawującym taką opiekę - wsparcie pomocą Dziennego Domu Seniora osób, które do			objętych usługami asystenckimi i opiekuńczymi świadczonymi w społeczności lokalnej w programie - 15 os. - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami w postaci mieszkań chronionych i wyposażonych w programie - 5 os. Wskaźniki rezultatu z SZOOP: - liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych istniejących po zakończeniu projektu - 15 szt. - liczba utworzonych w programie miejsc	chronionych, strona www informująca o liczbie dostępnych miejsc świadczenia usług społecznych i potwierdzenie przekazania informacji o dostępności nowych miejsc do GOPS Liczba utworzonych i wyposażonych mieszkań chronionych w projekcie/ Liczba utworzonych i wyposażonych domów opieki dla osób starszych - wykaz wyposażenia, protokół przyjęcia wyposażenia na stan, dokumentacja fotograficzna, protokół odbioru robót

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

					tej pory wymagały opieki ze strony bliskich, a tym samym umożliwienie podjęcia pracy zarobkowej osobom do tej pory sprawującym taką opiekę			świadczenia usług w mieszkaniach wspomaganych i chronionych istniejących po zakończeniu projektu - 5 szt. - liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu - 15 szt. Wskaźniki własne wnioskodawcy: - liczba utworzonych i wyposażonych mieszkań chronionych w projekcie - 5 szt. - liczba utworzonych i wyposażonych dziennych domów opieki dla osób starszych - 1 szt. - liczba osób bezrobotnych, które w związku z realizacją projektu podjęły	wykończeniowych Liczba osób bezrobotnych, które w związku z realizacją projektu podjęły pracę - dokument potwierdzający zatrudnienie

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

	3. Kursy zawodowe dla osób bezrobotnych	4. Kursy zawodowe dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji - cz. 1	społeczny	Gmina Dobrze	- pierwszą formę wsparcia stanowić będą instrumenty o charakterze społecznym w postaci spotkań z psychologiem poprzedzonych opracowaniem indywidualnej ścieżki reintegracji - organizacja spotkań z doradcą zawodowym (aktywizacja zawodowa) - rozwijanie kwalifikacji zawodowych poprzez organizację specjalistycznych kursów na prawo jazdy kat. C+E, i kat. B (aktywizacja zawodowa) - projekt będzie zgodny z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 - wsparcie zostanie	baza szkoleniowa podmiotu wybranego w ramach projektu do przeprowadzenia kursów prawdopodobnie znajdująca się poza obszarem rewitalizacji	140 000,00 zł	pracę - 12 os. Wskaźniki produktu z SZOOP: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 15 os. - liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CO16) - 0 os. Wskaźniki rezultatu z SZOOP: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 10 os. - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - umowa dot. udziału uczestnika w reintegracji społeczno-zawodowej, formularz zgłoszeniowy z deklaracją uczestnictwa w projekcie Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - certyfikat lub inny dokument potwierdzający efekty szkolenia Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

					skierowane do osób bezrobotnych, wobec których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, w tym do osób, dla których ustalono III profil pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy			opuszczeniu programu - 15 os. - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 8 os.	wykluczeniem społecznym, pracy po opuszczeniu programu - dokument potwierdzający zmianę statusu po opuszczeniu programu na „poszukujący pracy” w formie zaświadczenia z PUP Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - dokument potwierdzający zatrudnienie
	5. Kursy zawodowe dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem	społeczny	Gmina Dobre	- pierwszą formę wsparcia stanowią będą instrumenty o charakterze społecznym w postaci spotkań z psychologiem	baza szkoleniowa podmiotu wybranego w ramach projektu do	120 000,00 zł	Wskaźniki produktu z SZOOP: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych	

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

		społecznym z obszaru rewitalizacji - cz. 2			poprzedzonych opracowaniem indywidualnej ścieżki reintegracji - organizacja spotkań z doradcą zawodowym (aktywizacja zawodowa) - rozwijanie kwalifikacji zawodowych poprzez organizację specjalistycznych kursów na księgową/specjalistę ds. kadr i płac, opiekuna osób starszych i niepełnosprawnych oraz operatora maszyn/koparek (aktywizacja zawodowa) - projekt będzie zgodny z <i>Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020</i> - wsparcie zostanie skierowane do osób bezrobotnych, wobec	przeprowadzenia kursów prawdopodobnie znajdująca się poza obszarem rewitalizacji		wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 16 os. - liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CO16) - 0 os. Wskaźniki rezultatu z SZOOP: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 14 os. - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 16 os. - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem	wsparciem w programie - umowa dot. udziału uczestnika w reintegracji społeczno-zawodowej, formularz zgłoszeniowy z deklaracją uczestnictwa w projekcie Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - certyfikat lub inny dokument potwierdzający efekty szkolenia Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - dokument

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

					których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, w tym do osób, dla których ustalono III profil pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy			społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 9 os.	potwierdzający zmianę statusu po opuszczeniu programu na „poszukujący pracy” w formie zaświadczenia z PUP Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - dokument potwierdzający zatrudnienie
Kierunek działań: zapewnienie pozytywnego klimatu do rozwoju działalności gospodarczej									
4. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza osób bezrobotnych	6. Wsparcie w formie bezzwrotnej dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej	gospodarczy	Gmina Dobrze	- wsparcie osób bezrobotnych bezzwrotną dotacją na rozpoczęcie działalności gospodarczej	obszar rewitalizacji, obszar całej gminy, obszar powiatu (w zależności od tego, gdzie osoby bezrobotne zdobędą możliwość podjęcia	500 000,00 zł	Wskaźnik produktu z SZOOP: - liczba osób, pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w	Wskaźnik produktu - zaświadczenie z Urzędu Skarbowego o prowadzonej działalności gospodarczej i zaświadczenie z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o	

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

						działalności gospodarczej)		programie - 17 os. Wskaźnik rezultatu z SZOOP: - liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej - 25 szt.	zgłoszeniu do obowiązkowy ch ubezpieczeń Wskaźnik rezultatu - zaświadczenie z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zgłoszeniu do obowiązkowy ch ubezpieczeń
		7. Organizacja szkoleń dla osób bezrobotnych z zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej	gospodarczy	Gmina Dobre/Stowarz yszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Dobre „Promyk Nadziei”	- pierwszą formę wsparcia stanowiąc będą instrumenty o charakterze społecznym w postaci spotkań z psychologiem poprzedzonych opracowaniem indywidualnej ścieżki reintegracji - organizacja szkoleń dla osób bezrobotnych z zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej (aktywizacja zawodowa) - wyposażenie biura stowarzyszenia - projekt będzie zgodny z Wytocznymi w zakresie realizacji	budynek komunalny przy ul. Fabrycznej 32 w Dobrem - II piętro	50 000,00 zł	Wskaźnik produktu z LSR: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru wdrażania LSR objętych wsparciem do 2023 r. - 50 os. Wskaźnik rezultatu z LSR: - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu do 2023 r. - 30 os.	Wskaźnik produktu - dokumentacja fotograficzna z przeprowadzo nych szkoleń, podpisane listy uczestnictwa w szkoleniu Wskaźnik rezultatu: - dokument potwierdzaj ący zmianę statusu po zakończeniu realizacji projektu na „poszukujący pracy” w formie zaśw. z PUP

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

					<i>przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020</i> - wsparcie zostanie skierowane do osób bezrobotnych, wobec których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, w tym do osób, dla których ustalono III profil pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy				

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Zgodnie z zapisami ujętymi w *Zasadach...* w Rozdziale 6.1 pkt. 2 ppkt. 2 do objęcia wsparciem można dopuszczać projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne zlokalizowane poza tym obszarem, jeśli służą one realizacji celów wynikających z PR. Zasada ta dotyczy zwłaszcza inicjatyw społecznych, nakierowanych np. na aktywizację zawodową mieszkańców obszarów rewitalizacji, gdzie rozwiązania dedykowane ludności z obszaru rewitalizacji mogą być podejmowane poza obszarem rewitalizacji. W przypadku niniejszego programu podjęcie pewnych działań rewitalizacyjnych poza obszarem rewitalizacji jest konieczne w związku z brakiem możliwości realizacji ich na obszarze rewitalizacji. Przede wszystkim na obszarze rewitalizacji nie funkcjonują odpowiednie firmy szkoleniowe, które posiadają swoje siedziby z reguły w miastach. W związku z tym projekty nr 4 i 5 wymagają realizacji w bazie szkoleniowej podmiotu wybranego w ramach projektu do przeprowadzenia kursów, która prawdopodobnie będzie znajdowała się poza obszarem rewitalizacji. Z kolei ograniczanie beneficjentów koniecznością podjęcia działalności gospodarczej w ramach projektu nr 6 wyłącznie na obszarze rewitalizacji z pewnością znacznie zawęziłoby ich możliwości w zakresie skorzystania z oferowanego wsparcia w związku z ograniczoną liczbą miejsc i form prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji w zestawieniu z wykształceniem czy umiejętnościami posiadanymi przez danego beneficjenta. Pomimo tego, że wymienione wyżej projekty będą realizowane poza obszarem rewitalizacji, to ich efekty będą bezpośrednio odczuwane przez interesariuszy z obszaru rewitalizacji i będą silnie powiązane z projektami realizowanymi na obszarze rewitalizacji poprzez fakt, iż będą one prowadziły do realizacji tego samego celu. Przyczynią się one mianowicie do poprawy sytuacji materialnej i społecznej nie tylko samych beneficjentów projektów zaplanowanych w ramach niniejszego programu, ale również ich najbliższego otoczenia, a więc np. rodzin poprzez możliwość znalezienia przez beneficjentów pracy zarobkowej oraz nabycia umiejętności i zdobycia certyfikatów mających posłużyć znalezieniu pracy.

W ramach niniejszego programu rewitalizacji zrezygnowano z wyznaczania uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności na różnych płaszczyznach. Poniżej opisane zostały mechanizmy zapewnienia komplementarności przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania dla niniejszego programu rewitalizacji.

9.1 Komplementarność przestrzenna

Zapewnienie komplementarności przestrzennej zostało zagwarantowane poprzez ujęcie w programie rewitalizacji przedsięwzięć, które realizowane będą na obszarze rewitalizacji, a ich adresatami będą mieszkańcy tego terenu. Ujęte w niniejszym dokumencie zamierzenia skupiają się na rozwiązywaniu problemów, które zostały zdiagnozowane dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Podczas tworzenia niniejszego dokumentu wzięto pod uwagę wzajemne powiązania pomiędzy projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Starano się dobierać je w taki sposób, by dopełniały się one wzajemnie przestrzennie i by zachodził między nimi efekt synergii. Zaplanowane działania infrastrukturalne, których celem ma być nie tylko przygotowanie bazy lokalowej pod działania „miękkie”, ale również uporządkowanie przestrzeni i poprawa jej estetyki przyczynią się do sprawniejszego wdrażania działań o charakterze społecznym i pozytywnego klimatu zmian.

Warto zwrócić uwagę, że komplementarność przestrzenna zostanie również zapewniona poprzez skoncentrowanie części przedsięwzięć w jednym budynku. Dzienny Dom Seniora, mieszkania chronione i lokal przeznaczony pod działalność stowarzyszenia będą znajdowały się w przebudowanym budynku byłego Pawilonu Handlowego.

Z całą pewnością można stwierdzić, iż zaplanowane dla obszaru rewitalizacji działania nie będą skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary. Realizacja opisanych w niniejszym dokumencie przedsięwzięć może się nawet przyczynić do polepszenia sytuacji wszystkich mieszkańców gminy. W tym miejscu na marginesie należy dodać, że z usług

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

planowanego do utworzenia Dziennego Domu Seniora będą mogły skorzystać osoby spoza obszaru rewitalizacji - potencjalni podopieczni ośrodka, jak i osoby, które w związku z koniecznością zapewnienia opieki osobom niesamodzielnym musiały zrezygnować z podjęcia pracy zarobkowej. Oddanie pod opiekę instytucji bliskich osób pozwoli im podjąć zatrudnienie, co wpłynie również na poprawę ich sytuacji materialnej.

Ujęte w niniejszym programie działania nie będą również prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Przewiduje się, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych przyczyni się do włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem i integracji lokalnej społeczności, a więc osiągnięty zostanie efekt przeciwny. Włączenie społeczne będzie możliwe dzięki poprawie sytuacji materialnej beneficjentów rewitalizacji. Z kolei integracja lokalnej społeczności będzie możliwa do osiągnięcia poprzez podejmowanie przez mieszkańców obszaru rewitalizacji zespołowych działań na rzecz poprawy zagospodarowania wspólnie użytkowanej przestrzeni.

9.2 Komplementarność problemowa

Przewidziane do realizacji w niniejszym programie przedsięwzięcia/projekty rewitalizacyjne dopełniają się wzajemnie tematycznie, co przyczyni się do oddziaływania na obszar rewitalizacji w kilku aspektach - społecznym, gospodarczym i przestrzenno-funkcjonalnym. Również projekty o charakterze społecznym są ze sobą komplementarne, co pozwoli uzyskać między nimi efekt synergii.

W ramach niniejszego programu zaplanowano realizację projektów zgodnie z ideą projektu zintegrowanego. Przedsięwzięcia, które wchodzi w skład przedmiotowego projektu zintegrowanego wykazano w poniższej tabeli.

Projekt realizowany w ramach EFRR (nr projektu i nazwa)	Projekty realizowane w ramach EFS (nr projektu i nazwa)
Projekt nr 1. Przebudowa budynku komunalnego wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania na budynek użyteczności publicznej	Projekt nr 3. Utworzenie Dziennego Domu Seniora i usługi opiekuńcze świadczone na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w gminie Dobre Projekt nr 7. Organizacja szkoleń dla osób bezrobotnych z zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej

Tabela nr 14. Struktura projektu zintegrowanego.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Realizacja wspomnianego wyżej projektu zaplanowanego w ramach EFRR pozwoli utworzyć bazę lokalową pod realizację projektów o charakterze „miękkim” wymienionych w drugiej kolumnie tabeli. Projekt przewiduje przebudowę budynku po byłym GS w celu dostosowania go do jego późniejszego sposobu użytkowania, a także termomodernizację obiektu. Konieczność realizacji wspomnianego projektu w ramach EFRR wynika z faktu, iż obecnie na obszarze rewitalizacji (i na terenie całej gminy) nie ma odpowiedniej infrastruktury, która mogłaby posłużyć jako baza lokalowa pod Dzienny Dom Seniora, mieszkania chronione i pomieszczenie stanowiące biuro stowarzyszenia. Ponadto przedsięwzięcie polegające na przebudowie budynku komunalnego wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania na budynek użyteczności publicznej przyczyni się do uporządkowania przestrzeni zdegradowanej, jaką stanowi budynek byłego GS. Uporządkowanie przestrzeni przed budynkiem i zagospodarowanie jej (w ramach projektu nr 2 współfinansowanego ze środków WFOŚiGW) pozwoli uzyskać teren, który będą mogły użytkować zarówno osoby korzystające np. z Dziennego Domu Seniora i mieszkań chronionych, jak i mieszkańcy rewitalizowanego obszaru i wpłynie pozytywnie na klimat zmian w pozostałych sferach. Dodatkowym efektem w przypadku działań infrastrukturalnych będzie zapobieganie aktom wandalizmu prowadzącym do dalszej dewastacji zdegradowanej przestrzeni zgodnie z założeniami wspominanej wcześniej teorii *wybitych okien*.

Jeśli chodzi o wymieniony wyżej projekt nr 3 zaplanowany do realizacji w ramach EFS i polegający na utworzeniu Dziennego Domu Seniora dla 10 podopiecznych oraz polegający na świadczeniu usług opiekuńczych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w ramach działalności planowanych do utworzenia 5 mieszkań chronionych to jego zakres przewiduje następujące działania:

- dofinansowanie etatów osób zatrudnionych w Dziennym Domu Seniora (bezrobotni, którzy podejmą pracę w wyniku realizacji projektu to osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji);
- dofinansowanie pozostałych wydatków na bieżące funkcjonowanie Dziennego Domu Seniora takich jak koszty dowozu podopiecznych czy wyżywienie;
- zakup niezbędnego wyposażenia do Dziennego Domu Seniora oraz przeprowadzenie adaptacji jego pomieszczeń;

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

- dofinansowanie etatu osób, które będą pełniły usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w mieszkaniach chronionych (bezrobotni, którzy podejmą pracę w wyniku realizacji projektu to osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji);
- dofinansowanie pozostałych wydatków na bieżące funkcjonowanie mieszkań chronionych;
- zakup niezbędnego wyposażenia do mieszkań chronionych oraz przeprowadzenie adaptacji pomieszczeń.

W Dziennym Domu Seniora i w mieszkaniach chronionych zatrudnienie znajdą osoby bezrobotne, które staną się personelem placówki. Oczywistym następstwem opisanych powyżej działań będzie zmniejszenie się liczby osób bezrobotnych, a co za tym idzie również poprawa ich sytuacji materialnej dzięki uzyskaniu dochodu. Ponadto należy pokreślić, iż dzięki możliwości umieszczenia bliskiej osoby pod pieczęć DDS lub w mieszkaniu chronionym pracę będą mogły podjąć również osoby, które wcześniej nie mogły tego uczynić w związku z koniecznością zapewnienia niesamodzielnym członkom rodziny opieki.

W działania związane z realizacją niniejszego programu rewitalizacji zdecydowano się wdrożyć Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Dobrze „Promyk Nadziei”, które będzie prowadziło działalność związaną z rozwiązywaniem problemów mieszkańców obszaru rewitalizacji. Jest to stowarzyszenie istniejące od 2008 r. i posiadające status organizacji pożytku publicznego od 2011 r. Obszarem działań stowarzyszenia jest rozwój lokalny, a odbiorcą działań społeczność lokalna. Stowarzyszenie to posiada doświadczenie w zakresie prowadzenia warsztatów z przedsiębiorczości na terenach wiejskich oraz inicjatyw gospodarczych. Podczas prowadzonych szkoleń i warsztatów członkowie stowarzyszenia przekonują się do prowadzenia własnej firmy poprzez obalanie mitów dotyczących prowadzenia własnej działalności. Stowarzyszenie prowadziło między innymi warsztaty pod nazwą „ABC Przedsiębiorczości”, które zostały skierowane do uczniów Zespołu Szkół Mechanicznych im. Józefa Piłsudskiego w Radziejowie. Dotyczyły one zagadnień związanych z tworzeniem biznesplanu i prowadzeniem działalności gospodarczej. W ramach wymienionego wyżej projektu nr 7 planuje się poprowadzenie podobnych warsztatów, które miałyby być skierowane do osób z obszaru rewitalizacji. Ich aktywizacja zawodowa zostanie poprzedzona aktywizacją społeczną. Pierwszą formę wsparcia dla beneficjentów stanowić będą instrumenty o charakterze społecznym w postaci spotkań z psychologiem poprzedzonych opracowaniem indywidualnej ścieżki reintegracji. Następnie w ramach

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

aktywizacji zawodowej przeprowadzone zostaną szkolenia z zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Projekt będzie zgodny z *Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*. Wsparcie zostanie skierowane do osób bezrobotnych, wobec których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, w tym do osób, dla których ustalono III profil pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W przebudowanym w ramach rewitalizacji budynku byłego GS (w ramach projektu nr 1) znajdować się będzie biuro stowarzyszenia, w którym będzie istniała możliwość przeprowadzania wspomnianych spotkań z psychologiem i szkoleń (na chwilę obecną znajduje się ono w lokalu prywatnym). Projekt nr 7 obejmie również zakup niezbędnego wyposażenia do biura stowarzyszenia, które umożliwi mu prowadzenie działalności związanej z rozwiązywaniem problemów mieszkańców obszaru rewitalizacji. Takie umiejscowienie biura w centralnym punkcie obszaru rewitalizacji i w budynku, w którym skoncentrowano część działań rewitalizacyjnych pozwoli w sposób bardziej efektywny docierać do interesariuszy rewitalizacji i skuteczniej rozwiązywać ich problemy. Przewidziane do realizacji warsztaty/szkolenia oraz działalność stowarzyszenia będą mogły przyczynić się do chętniejszego podejmowania przez osoby bezrobotne własnej działalności gospodarczej.

Należy podkreślić, iż przewidziana w ramach opisanego powyżej projektu zintegrowana inwestycja infrastrukturalna jest jedynie narzędziem pomocniczym (wspierającym) względem interwencji planowanej do realizacji w ramach projektów nr 3 i 7, która w tym przypadku pełni rolę wiodącą i wyznacza kierunek działania dla zniwelowania negatywnych zjawisk społecznych zachodzących na obszarze rewitalizacji i związanych z wysokim poziomem bezrobocia i ubóstwem. Działania zaplanowane do realizacji w ramach projektów polegających na utworzeniu Dziennego Domu Seniora, mieszkań chronionych i funkcjonowaniu stowarzyszenia, pomimo że należą do przedsięwzięć o charakterze „miękkim” nie mogą być realizowane „w próżni”, czyli bez zaplecza infrastrukturalnego w postaci odpowiedniej bazy lokalowej.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Poza opisanymi powyżej przedsięwzięciami zaplanowanymi do realizacji w formule projektu zintegrowanego oraz projektem polegającym na zagospodarowaniu terenu wokół budynku komunalnego w ramach dofinansowania uzyskanego z WFOŚiGW zaplanowano również realizację projektów nr 4 i 5 polegających na organizacji różnorodnych kursów zawodowych (kursy na prawo jazdy kat. C+E oraz kat. B, kursy na księgową/specjalistę ds. kadr i płac, kursy na operatora maszyn/koparek, kursy na opiekuna osób starszych i niepełnosprawnych) oraz projektu nr 6 związanego z przyznaniem wsparcia w formie bezzwrotnej dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Uczestnicy projektów związanych z organizacją kursów zawodowych zdobędą możliwość uzyskania umiejętności i certyfikatów, co pozwoli im znaleźć pracę zarobkową. Ich aktywizacja zawodowa zostanie poprzedzona aktywizacją społeczną. Pierwszą formę wsparcia dla beneficjentów stanowią będą instrumenty o charakterze społecznym w postaci spotkań z psychologiem poprzedzonych opracowaniem indywidualnej ścieżki reintegracji. Następnie w ramach aktywizacji zawodowej przeprowadzone zostaną spotkania beneficjentów z doradcą zawodowym, po których uczestnicy projektu wezmą udział w kursach zawodowych. Projekt będzie zgodny z *Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*. Wsparcie zostanie skierowane do osób bezrobotnych, wobec których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, w tym do osób, dla których ustalono III profil pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Osoby, które skorzystają ze wsparcia w formie bezzwrotnej dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej uzyskają możliwość stania się swoim własnym pracodawcą i wyjścia z kręgu osób bezrobotnych w sytuacji, gdy to np. brak odpowiednich funduszy uniemożliwił im wkroczenie na rynek, a także prawdopodobnie wygenerują dodatkowe miejsca pracy. Tak jak wspomniano wyżej, podjęcie przez osoby bezrobotne pracy zarobkowej dzięki udziałowi w projektach nr 4, 5 i 6 przyczyni się do poprawy sytuacji materialnej ich i ich rodzin.

Zaplanowanie projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych w formie opisanej powyżej będzie przeciwdziałać fragmentacji działań, a więc błędnie pojętej tzw. *rewitalizacji*

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

technicznej czy rewitalizacji społecznej poprzez koncentrację uwagi na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu obszaru rewitalizacji.

Pożądany stan, jaki zostanie osiągnięty poprzez realizację opisanych wyżej działań na obszarze rewitalizacji wraz z jego parametryzacją został opisany w częściach *Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk* oraz *Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji*.

Skuteczna komplementarność problemowa oznacza również konieczność powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach, co ma skutkować lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracji.

9.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Ten rodzaj komplementarności wiąże się z takim sposobem zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Uzyskanie takiego efektu możliwe jest poprzez osadzenie systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym przez daną gminę systemie zarządzania w ogóle.

System zarządzania realizacją programu rewitalizacji został szczegółowo opisany w części *System zarządzania realizacją programu rewitalizacji*.

9.4 Komplementarność międzyokresowa

W procesach rewitalizacji kluczowe znaczenie ma zachowanie ciągłości programowej polegającej na kontynuacji lub rozwijaniu wsparcia z polityki spójności z okresu lat 2007-2013. Komplementarność międzyokresowa w przypadku Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023 zostanie zapewniona poprzez fakt, iż Gmina Dobrze w poprzednim okresie programowania realizowała kilka projektów, które są zgodne z założeniami tego dokumentu. Ich zadaniem, podobnie jak w przypadku niniejszego programu, było przyczynienie się do spadku bezrobocia i poprawy sytuacji materialnej beneficjentów poszczególnych przedsięwzięć. Projekty te były co prawda skierowane do mieszkańców całej

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

gminy, ale część ich beneficjentów stanowiły osoby z obszaru rewitalizacji. Poniżej pokrótce zostaną omówione projekty, które można uznać za komplementarne międzyokresowo z projektami zaplanowanymi w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023.

„Zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki poprzez podwyższenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców gminy Dobrze” to projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. Wartość tego projektu to 46 776,00 zł. W całości został on pokryty z dotacji. W ramach projektu wsparcie skierowano do 12 osób, które w związku ze zmianami społeczno-ekonomicznymi i zmianami na rynku pracy narażone były na utratę pracy i konieczność zmiany zawodu czy miejsca pracy oraz osób bezrobotnych, które w większości posiadały wiedzę i doświadczenie tylko w jednym zawodzie lub niskie i zdezaktualizowane kwalifikacje zawodowe. Beneficjenci w ramach projektu mogli zdobyć uprawnienia zawodowego kierowcy. Realizacja przedsięwzięcia była odpowiedzią na likwidację dużego lokalnego zakładu produkcyjnego, jakim była Cukrownia Dobrze. Wiązało się to z utratą pracy przez osoby posiadające wiedzę i kwalifikacje tylko w jednym kierunku - produkcji cukru.

Projekt „Po nowy zawód. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców gminy Dobrze” był realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. W tym przypadku wartość projektu to 47 095,49 zł. Projekt w całości został sfinansowany w ramach dotacji. Grupę docelową projektu stanowiło 9 osób zgłaszających z własnej inicjatywy chęć podwyższenia i dostosowania kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy. Wsparcie było szczególnie skierowane do osób narażonych na utratę pracy, o niskich kwalifikacjach czy bezrobotnych posiadających zdezaktualizowane kwalifikacje. Projekt był kontynuacją działań podjętych wobec zwolnionych w 2006 r. pracowników Cukrowni Dobrze.

Z kolei projekt „Zainwestuj w swoją przyszłość - wsparcie osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym” to również projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, którego wartość wyniosła 49 933,90 zł. Także w tym przypadku dotacja stanowiła 100% wartości przedsięwzięcia. W ramach projektu wsparcie otrzymało 10 bezrobotnych osób. Objęło ono m. in. dofinansowanie kursu na prawo jazdy kategorii C+E.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

9.5 Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania to konieczność umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Dla uzyskania korzystnych efektów dla obszaru rewitalizacji szczególnie ważna jest silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych z EFRR i EFS. Z kolei koordynacja środków programów operacyjnych ze środkami polityk i instrumentów krajowych jest niezbędna dla realizacji zasady dodatkowości.

Komplementarność finansowa została zapewniona również dla niniejszego programu rewitalizacji. Dla uwzględnionych w dokumencie projektów założono finansowanie z różnych uzupełniających się źródeł - EFRR, EFS, środków własnych Gminy Dobrze czy Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Za prywatny wkład w realizację projektów uwzględnionych w niniejszym dokumencie można uznać również niejako pracę wykonaną przez mieszkańców obszaru rewitalizacji podczas porządkowania terenu przylegającego do byłego Pawilonu Handlowego.

Należy zaznaczyć, że działania uwzględnione w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023 w głównej mierze będą finansowane z EFRR i EFS w połączeniu z wkładem własnym Gminy Dobrze. Dokładne informacje wskazujące pochodzenie i kwotę poszczególnych źródeł finansowania zostały ujęte w części *Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.*

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna dla niniejszego programu rewitalizacji została zapewniona na poziomie przygotowania, wdrażania i okresowej oceny rewitalizacji.

Celem rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez prowadzone w sposób kompleksowy zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, które są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Interesariusze rewitalizacji to nie tylko mieszkańcy danego obszaru, ale również inne podmioty i osoby związane z obszarem rewitalizacji, na które działania rewitalizacyjne będą miały wpływ. W ramach niniejszego programu rewitalizacji wyróżniono następujące grupy interesariuszy:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze;
- mieszkańcy gminy inni niż mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą na terenie gminy;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną na terenie gminy, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostka samorządu terytorialnego i jej jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej.

10.1 Opis mechanizmów włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces przygotowania programu rewitalizacji

Pierwsza forma partycypacji społecznej związana z przygotowaniem programu rewitalizacji polegała na zorganizowaniu spotkania o charakterze edukacyjnym w dniu 17.10.2016 r. w budynku Urzędu Gminy Dobrze w sali konferencyjnej (sala nr 18). Informacja o organizacji spotkania została zamieszczona na stronie internetowej Urzędu Gminy Dobrze w

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

dniu 12.10.2016 r., a także w lokalnej prasie („Gazeta Pomorska”) w dniu 13.10.2016 r. Celem spotkania było przekazanie informacji o procesie rewitalizacji - istocie, celach, zasadach i jej przebiegu z wykorzystaniem wizualizacji prezentowanych treści (prezentacja Power Point). W spotkaniu wzięły udział 34 osoby. Interesariusze pytali podczas niego o niejasne dla nich kwestie, a także przekazywali swoje pomysły związane nie tylko z samym procesem rewitalizacji, ale i ze sposobem włączenia mieszkańców i innych podmiotów zainteresowanych procesem rewitalizacji w prace nad przygotowaniem programu. Bardzo ważne okazało się wytłumaczenie osobom uczestniczącym w spotkaniu, iż rewitalizacja to nie tylko przebudowa budynków i poprawa estetyki przestrzeni, ale przede wszystkim działania o charakterze społecznym. Podczas spotkania pojawiła się sugestia, by kwestionariusz ankiety, planowany do wykorzystania podczas następnej formy konsultacji, umieścić w formie elektronicznego formularza na stronie Urzędu Gminy Dobre. Zgromadzone osoby zwracały szczególną uwagę na konieczność objęcia rewitalizacją budynku byłego GS w sytuacji, gdy jako obszar rewitalizacji zostanie wyznaczony obszar sołectwa Dobre. Zebrani przedyskutowali kwestię przeznaczenia budynku pod dom dziennego pobytu. Uczestnicy spotkania otrzymali również materiały informacyjne. Pozostała część ulotek została rozdystrybuowana na terenie gminy poprzez dostarczenie ich do domów i mieszkań. Materiały można było również pobrać w formie elektronicznej ze strony Urzędu, a także w wersji papierowej w budynku Urzędu. Ogółem rozdystrybuowano 4600 sztuk materiałów informacyjnych w postaci dwustronnie zadrukowanych kartek w formacie A4. Materiały informacyjne wyjaśniały najważniejsze pojęcia związane z procesem rewitalizacji, a także przedstawiały przykładowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne i etapy działania podczas przygotowywania programu rewitalizacji. Przedmiotowe materiały zachęcały również do aktywnego uczestnictwa w przygotowaniu programu rewitalizacji i informowały o tym, gdzie można znaleźć więcej informacji dotyczących omawianego procesu.

Wiedza wyniesiona ze spotkania informacyjnego pozwoliła w lepszym stopniu przygotować kwestionariusz ankiety, który został wykorzystany w drugiej formie konsultacji społecznych. Polegała ona na zbieraniu uwag pochodzących z kwestionariuszy ankiety wypełnianych na papierowych formularzach bądź też online. Osoby zainteresowane miały możliwość wypełnienia i dostarczenia ankiety w terminie do 31.10.2016 r. Elektroniczna forma wypełniania ankiety pozwoliła dotrzeć do większego grona odbiorców i dostarczyć im wypełniony formularz bez wychodzenia z domu. Informacja o możliwości wypełnienia

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

ankiety w formie elektronicznej wraz z linkiem do niej została zamieszczona na stronie Urzędu Gminy Dobrze w dniu 25.10.2016 r. Z kolei formularze w wersji papierowej zostały dostarczone mieszkańcom do ich domów i mieszkań. Druki były również ogólnodostępne w siedzibie Urzędu. Ankieta zawierała pytania o to, jakie najpoważniejsze problemy w zakresie sfer infrastrukturalnej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i społecznej występują w sołectwie, z którym związany jest respondent. Kwestionariusz pytał również o występowanie problemów o charakterze gospodarczym i kulturalnym. Badani za pomocą ankiety mieli możliwość oceny poziomu życia w swoim sołectwie w skali od 1 do 5 w poszczególnych sferach, a także porównania go względem stanu w pozostałej części gminy. Respondenci zostali także zapytani o największy, ale niewykorzystany potencjał swojego sołectwa oraz działania, które należałoby podjąć, aby poprawić poziom życia w sołectwie, z którym są związani. Osoby, które wypełniły ankietę mogły również wskazać sołectwo, które ich zdaniem najbardziej wymaga podjęcia działań rewitalizacyjnych. Kwestionariusz przewidział również miejsce na uwagi i propozycje związane z procesem rewitalizacji planowanym na terenie gminy, które mogli zgłosić badani. Sugestie mieszkańców zebrane podczas tej formy konsultacji zostały uwzględnione w trakcie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wyniki, jakie udało się uzyskać za pomocą ankiety zostały omówione w części *Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji* niniejszego dokumentu. Podczas tej formy konsultacji społecznych udało się uzyskać 753 wypełnione ankiety. W związku z faktem, iż ankiety były wypełniane głównie przez mieszkańców gminy można stwierdzić, że podczas badania udało się poznać opinie ponad 13% wszystkich mieszkańców gminy. Ankietę dostępną online wypełniały z reguły osoby w wieku do 35. roku życia, co pokazuje, że dzięki tej formie udało się pozyskać opinie młodszych mieszkańców gminy. Ankietę za pośrednictwem Internetu wypełniło 26 osób.

Trzecia zrealizowana forma partycypacji to poprowadzona przez moderatora debata. Została ona zorganizowana w dniu 2.12.2016 r. w budynku Urzędu Gminy Dobrze w sali konferencyjnej (sala nr 18) po wyznaczeniu obszaru rewitalizacji w celu zebrania uwag na temat działań, którymi miałyby zostać objęty ten teren. Informacja o organizacji debaty została zamieszczona na stronie internetowej Urzędu Gminy Dobrze, a także w „Gazecie Pomorskiej” w dniu 29.11.2016 r. W debacie wzięło udział 27 osób. Poprzedziła ją prezentacja, która streszczała kwestie związane z uproszczoną diagnozą gminy wraz z wnioskami, wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ze szczegółową diagnozą

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

obszaru rewitalizacji oraz z wnioskami płynącymi z opisaney wyżej ankiety. Omawiana forma konsultacji została skierowana nie tylko do interesariuszy z obszaru rewitalizacji, ale do wszystkich zainteresowanych podmiotów. Takie rozwiązanie wynikało z chęci zapoznania mieszkańców i innych podmiotów z terenu całej gminy z wnioskami płynącymi ze wspomnianego wyżej dokumentu. Omawiana forma konsultacji społecznych pozwoliła uzyskać szeroki ogląd poruszanych podczas niej kwestii. Wchodzenie przez uczestników debaty w interakcje stymulowało ich do bardziej twórczego myślenia i pozwoliło uzyskać bardziej złożone opinie. Zebrane uwagi zostały uwzględnione na etapie projektowania działań, którymi został objęty obszar rewitalizacji. Uczestnicy debaty zwracali uwagę na konieczność zagospodarowania budynku po byłym GS, a także przestrzeni wokół niego. Podczas debaty kładziono nacisk na konieczność organizacji kursów zawodowych, które miałyby pomóc znaleźć pracę osobom bezrobotnym z obszaru rewitalizacji. Szczególnie zwrócono uwagę na zapotrzebowanie na organizację kursów na prawo jazdy kategorii C+E wynikające z popytu na kierowców na lokalnym rynku pracy (na terenie gminy działa duża firma transportowa Angama).

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023 został poddany 21-dniowym konsultacjom społecznym zgodnie z Zarządzeniem Wójta Gminy Dobrze Nr I/188/2017 z dnia 27 lutego 2017 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023. Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty miały możliwość wnoszenia uwag, wniosków i opinii w terminie od 28.02.2017 r. do 20.03.2017 r. Konsultacje zostały przeprowadzone w formie zgłaszania uwag, wniosków i opinii na piśmie lub elektronicznie za pomocą formularza konsultacyjnego. Komunikat w sprawie przeprowadzenia konsultacji oraz projekt konsultowanego dokumentu zamieszczone zostały na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Dobrze www.bip.ugdobre.pl. Projekt programu dostępny był również w Urzędzie Gminy Dobrze w pok. nr 27. Informacja o prowadzonych konsultacjach została zamieszczona również w „Gazecie Pomorskiej” w dniu 27.02.2017 r. Podczas prowadzonych konsultacji nie wpłynęły żadne uwagi co do treści dokumentu.

Ponadto należy nadmienić, iż dokumenty związane z przygotowaniem niniejszego programu udostępniane były na stronie internetowej Urzędu Gminy Dobrze, a także w siedzibie Urzędu. Na stronie internetowej Urzędu została stworzona specjalna zakładka poświęcona rewitalizacji, która pozwala znaleźć wszystkie niezbędne dokumenty związane z

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

procesem rewitalizacji w jednym miejscu. Znalazły się tam dokumenty *Ludzie. Przestrzeń. Zmiana. Dobre praktyki w rewitalizacji polskich miast, Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020*, a także *Uproszczona diagnoza gminy wraz z wnioskami, obszar zdegradowany gminy, obszar rewitalizacji gminy, szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji*. W zakładce umieszczono również prezentację ze spotkania edukacyjnego, które odbyło się 17.10.2016 r., wersję elektroniczną materiałów informacyjnych oraz prezentację z debaty, która miała miejsce 2.12.2016 r. W zakładce można było znaleźć również link do ankiety.

W tej samej witrynie w dziale „Aktualności” na bieżąco pojawiały się również informacje dotyczące przebiegu prac nad programem rewitalizacji. Za pośrednictwem ukazujących się w nim ogłoszeń mieszkańcy i inne podmioty zainteresowane procesem rewitalizacji na terenie gminy byli informowani o spotkaniu informacyjnym czy debacie, a także możliwości wypełnienia kwestionariusza ankiety. Informacje na temat prac nad przygotowaniem programu rewitalizacji gminy Dobrze zamieszczane były również w lokalnej prasie. W miesięczniku *Powiatowe ABC* w październiku 2016 r. ukazał się artykuł „Unijne wsparcie w rewitalizacji”. Z kolei w *Wiadomościach z Gminy Dobrze* w grudniu 2016 r. zamieszczono artykuł „Trwają prace nad opracowaniem programu rewitalizacji gminy Dobrze”.

10.2 Opis sposobu włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji na obszarze rewitalizacji

Niniejszy program rewitalizacji zakłada przeprowadzenie interwencji charakteryzującej się określoną specyfiką, w której nie zachodzi potrzeba, a nawet możliwość bardzo szerokiego włączania interesariuszy w proces zarządzania programem (poza interesariuszami bezpośrednio włączonymi w realizację programu poprzez przewidziane w nim projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne). Rolę większości interesariuszy w procesie zarządzania można określić jako doradczo-kontrolną. Warto jednak podkreślić, że ważnym aspektem będzie tu nabywanie przez interesariuszy nowych umiejętności, które mogą okazać się przydatne podczas realizacji różnych aspektów rozwoju społecznego na terenie gminy.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Na etapie realizacji niniejszego programu przewidziano następujące formy włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji:

- na czas realizacji programu rewitalizacji zaplanowano jeszcze dwukrotną organizację debaty poprowadzonej przez moderatora - podczas okresowej oceny procesu wdrażania dokumentu i po jego zakończeniu. Wnioski wysnute z pierwszej z nich będą mogły posłużyć do modyfikacji przeprowadzanych posunięć. Będzie miała ona charakter ewaluacji on-going. Druga z kolei pozwoli ocenić proces rewitalizacji po jego zakończeniu, a więc będzie miała formę ewaluacji ex-post. Do udziału w debacie zostaną zaproszone osoby związane z obszarem rewitalizacji i/lub zamieszkałe na nim. Informacja o organizacji debaty zostanie zamieszczona w lokalnej prasie, a także na stronie internetowej Urzędu Gminy Dobrze. Podczas debaty dyskusji zostaną poddane kolejne działania wdrożone w ramach rewitalizacji do momentu przeprowadzenia spotkania oraz działania, które pozostały do wdrożenia (pierwsza debata) lub też wszystkie działania, które wdrożono w ramach realizacji programu (druga debata). Moderator po kolei będzie krótko prezentował informacje dotyczące kolejnych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych w formie sprawozdania, po przekazaniu których każdorazowo będzie prowadzona dyskusja mająca na celu omówienie konkretnego przypadku podjętego działania poprzez jego ocenę dokonaną przez uczestników debaty. W drugiej części debaty to jej uczestnicy będą mogli proponować tematy związane z rewitalizacją prowadzoną na terenie gminy, które należy poddać dyskusji. Po zakończeniu każdej z debat planuje się opracowanie sprawozdania z jej przebiegu, które zostanie umieszczone na stronie internetowej Urzędu w zakładce poświęconej rewitalizacji;

- podczas wdrażania programu rewitalizacji osoby zainteresowane tym procesem będą mogły zgłaszać uwagi związane z jego realizacją nie tylko podczas debaty, ale również na bieżąco. Na stronie internetowej Urzędu w zakładce poświęconej rewitalizacji zostanie podana informacja o możliwości składania wniosków i uwag do realizowanych aktualnie bądź planowanych do realizacji działań rewitalizacyjnych oraz telefon kontaktowy do osoby zajmującej się wdrażaniem programu;

- na tej samej stronie i w tej samej zakładce na bieżąco będą zamieszczane informacje na temat kolejnych wdrażanych w ramach rewitalizacji działań;

- podczas sesji Rady Gminy przedstawianie będą sprawozdania z realizacji programu. Na sesje będą zapraszani najwięksi pracodawcy w gminie oraz przedstawiciele podmiotów

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

prowadzących działalność społeczną na terenie gminy, którzy będą mogli zgłaszać ewentualne uwagi dotyczące wdrażania programu rewitalizacji;

- wdrożenie programu rewitalizacji zostanie zakończone ankietą dostępną online na stronie Urzędu, w której swoje zdanie na temat przeprowadzonej interwencji będą mogli wyrazić zarówno interesariusze z obszaru rewitalizacji, jak i pozostali mieszkańcy i podmioty z terenu całej gminy.

Jednocześnie podkreślenia wymaga fakt, iż włączenie interesariuszy rewitalizacji w proces wdrażania, monitoringu i ewaluacji niniejszego programu będzie stanowiło proces ciągły. Opinie i sugestie uzyskane w ramach opisanych powyżej form włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji będą uwzględniane w corocznych raportach ze stanu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023 przedkładanych przez Kierownika Referatu Rozwoju Gospodarczego i Infrastruktury Komunalnej Wójtowi Gminy Dobrze, a więc Kierownikowi Rewitalizacji i opisanych w części *System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu* niniejszego dokumentu.

W sytuacji, gdyby zgodnie z sytuacją opisaną w części *System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu* niniejszy dokument wymagał modyfikacji przewiduje się organizację spotkania z interesariuszami rewitalizacji oraz z wszystkimi pozostałymi podmiotami i mieszkańcami z terenu całej gminy zainteresowanymi procesem rewitalizacji prowadzonym na jej terenie w celu przedyskutowania zasadności wprowadzenia modyfikacji w przedmiotowym dokumencie, a także ich charakteru. Informacja o organizacji spotkania zostanie zamieszczona w lokalnej prasie, a także na stronie internetowej Urzędu Gminy Dobrze. Zmodyfikowany program rewitalizacji będzie poddawany konsultacjom społecznym, a następnie uchwalany w zaktualizowanej wersji przez Radę Gminy Dobrze.

11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W poniższej tabeli zaprezentowano indykatywne ramy finansowe dla głównych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z szacowanymi wielkościami środków finansowych z różnych źródeł.

Tabela nr 15. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne - harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji i projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Sołectwo Dobre z wyłączonego obszarem osiedla domów jednorodzinnych	II-III kw. 2018 r.	1. Przebudowa budynku komunalnego wraz ze zmianą sposobu jego użytkowania na budynek użyteczności publicznej	przestrzenno-funkcjonalny	1. Zagospodarowanie zdegradowanej infrastruktury po byłym budynku GS	Gmina Dobre	1 025 000, 00 zł	85%	871 250, 00 zł	EFRR 871 250,0 0 zł	-	wkład własny Gminy 153 750,00 zł	0 zł	7.1	-	Projekt y nr 3 i 7
	III kw. 2018 r.	2. Zagospodarowanie terenu wokół budynku komunalnego	przestrzenno-funkcjonalny	1. Zagospodarowanie zdegradowanej infrastruktury po byłym budynku GS	Gmina Dobre	3 000,00 zł	80%	2 400,00 zł	-	-	WFO ŚiGW 2 400, 00 zł wkład własny Gminy	0 zł	-	-	-

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

											600,0 0 zł				
I kw. 2019 r. - IV kw. 2019 r.	3. Utworzenie Dziennego Domu Seniora i usługi opiekuńcze świadczony na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w gminie Dobrze	społeczny	2. Stworzenie miejsc pracy w Dziennym Domu Seniora i w mieszkaniach chronionych	Gmina Dobrze	925 375,00 zł	92%	851 345, 00 zł	-	EFS 851 345, 00 zł	wkład własny Gminy 74 03 0,00 zł	0 zł	9.3	9.3.2	Projekt y nr 1 i 7	
I kw. 2018 r. - IV kw. 2018 r.	4. Kursy zawodowe dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji - cz. 1	społeczny	3. Kursy zawodowe dla osób bezrobotnych	Gmina Dobrze	140 000,00 zł	85%	119 000, 00 zł	-	EFS 119 000, 00 zł	wkład własny Gminy 21 00 0,00 zł	0 zł	9.2	9.2.1	-	
I kw. 2019 r. - IV kw. 2019 r.	5. Kursy zawodowe dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji - cz. 2	społeczny	3. Kursy zawodowe dla osób bezrobotnych	Gmina Dobrze	120 000,00 zł	85%	102 000, 00 zł	-	EFS 102 000, 00 zł	wkład własny Gminy 18 00 0,00 zł	0 zł	9.2	9.2.1	-	
I kw. 2019 r. - IV kw. 2019 r.	6. Wsparcie w formie bezzwrotnej dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej	gospodarczy	4. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza osób bezrobotnych	Gmina Dobrze	500 000,00 zł	85%	425 000, 00 zł	-	EFS 425 000, 00 zł	wkład własny Gminy 75 00 0,00 zł	0 zł	8.3	-	-	
I kw. 2019 r. - IV kw.	7. Organizacja szkoleń dla osób bezrobotnych z	gospodarczy	4. Aktywizacja zawodowa i gospodarcza	Gmina Dobrze/ Stowarzyszenie na Rzecz	50 000,00 zł	85%	42 5 00,0 0 zł	-	EFS 42 5 00,0	wkład własny	0 zł	11.1	-	Projekt y nr 1 i 3	

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

	2019 r.	zakresu tworzenia biznesplanu i prowadzenia własnej działalności gospodarczej		osób bezrobotnych	Rozwoju Gminy Dobrze „Promyk Nadziei”					0 zł	Gmin y 7 500, 00 zł				

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

Osobą odpowiedzialną za przygotowanie niniejszego programu rewitalizacji był Kierownik Referatu Rozwoju Gospodarczego i Infrastruktury Komunalnej Urzędu Gminy Dobre Roman Tomczak.

W związku ze swoją złożonością i horyzontem czasowym niniejszy program wymaga objęcia odpowiednim systemem zarządzania. Konieczne jest sukcesywne wdrażanie kolejnych przedsięwzięć, a także stały monitoring realizacji programu rewitalizacji.

Funkcję Kierownika Rewitalizacji będzie pełnił Wójt Gminy Dobre. Podlegał mu będzie Kierownik Referatu Rozwoju Gospodarczego i Infrastruktury Komunalnej będący osobą bezpośrednio odpowiedzialną za wdrażanie rewitalizacji oraz Główna Księgowa zajmująca się prowadzeniem procesu rewitalizacji pod względem finansowym.

Do zadań Kierownika Referatu RGIK w zakresie wdrażania programu rewitalizacji będzie należało:

- monitorowanie i koordynacja wdrażania programu;
- stałe informowanie Kierownika Rewitalizacji o postępach w realizacji programu rewitalizacji i napotkanych w tym zakresie problemach;
- opracowywanie raportów z realizacji programu w celu przekazania ich opinii publicznej i Kierownikowi Rewitalizacji;
- opracowywanie sprawozdań przekazywanych do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym;
- współpracowanie z kierownikami poszczególnych jednostek organizacyjnych i referatów wchodzących w skład struktury organizacyjnej Urzędu Gminy Dobre w zakresie wdrażania programu;
- aktualizowanie założeń programu;
- przygotowywanie i wdrażanie form dialogu z mieszkańcami i interesariuszami z obszaru rewitalizacji;
- opracowywanie wyników konsultacji społecznych;
- prowadzenie działań mających na celu promowanie projektów rewitalizacyjnych.

Osobą ostatecznie podejmującą wszelkie decyzje związane z wdrażaniem programu rewitalizacji, a także sprawującą kontrolę nad całością przedsięwzięcia będzie Wójt Gminy Dobre.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Ogniwem uwzględnionym w systemie zarządzania realizacją programu rewitalizacji są również interesariusze z obszaru rewitalizacji. Sposób ich włączenia w niniejszy system został scharakteryzowany w części *Opis sposobu włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji na obszarze rewitalizacji*.

Jeśli chodzi o system informacji i promocji programu rewitalizacji, to jak wspomniano wcześniej, będzie on realizowany m. in. poprzez stronę internetową Urzędu Gminy Dobrze i poprzez informacje zamieszczane w zakładce poświęconej rewitalizacji. O kolejnych debatach prowadzonych przez moderatora i związanych z okresową i końcową oceną wdrażania programu rewitalizacji planuje się informować za pośrednictwem strony internetowej Urzędu, a także poprzez komunikaty zamieszczane w lokalnej prasie. Ponadto w *Powiatowym ABC* i w *Wiadomościach z Gminy Dobrze* będą publikowane artykuły promujące realizowane w ramach rewitalizacji projekty.

Harmonogram realizacji programu wynika z informacji zawartych w Tabeli nr 15.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

13. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Odpowiednio zaplanowany system monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu zapewnia efektywność wdrażania dokumentu. Osobą odpowiedzialną za powyższe działania będzie Kierownik Referatu Rozwoju Gospodarczego i Infrastruktury Komunalnej. Będzie on odpowiedzialny za przedkładanie Wójtowi Gminy Dobrze, a więc Kierownikowi Rewitalizacji, raportów ze stanu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrze na lata 2017-2023, a także ewentualnych propozycji zmian, które należałoby wprowadzić we wdrażaniu niniejszego programu. Raport będzie składany na zakończenie każdego roku kalendarzowego.

Wspomniany wyżej raport będzie zawierał:

- informacje na temat działań zaplanowanych w ramach programu na dany rok, które udało się zrealizować;
- informacje na temat problemów, z którymi zetknięto się podczas wdrażania programu w rozliczanym raporcie okresie;
- informacje na temat działań, które planuje się zrealizować w następnym roku;
- informacje na temat aktualnych wartości wskaźników, których realizację założono dla osiągnięcia celu programu rewitalizacji;
- ewentualne propozycje zmian, które należałoby wprowadzić we wdrażaniu programu rewitalizacji.

Wskaźnikami służącymi do oceny skuteczności niniejszego programu będą:

- udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym;
- udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

Ponadto monitorowana będzie również realizacja celu rewitalizacji polegającego na przekształceniu przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej. Cel rewitalizacji będzie monitorowany pod kątem wartości, jakie będą przybierać wskaźniki stanu kryzysowego zastosowane na etapie delimitacji (monitorowanie poprawy wartości wskaźników).

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Dane przydatne do obliczania aktualnych wartości wskaźników będą pozyskiwane z Urzędu Stanu Cywilnego w Dobrem, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dobrem oraz z Powiatowego Urzędu Pracy w Radziejowie.

W sytuacji, gdy z dwóch kolejnych raportów przekazywanych Kierownikowi Rewitalizacji będzie wynikało, że sytuacja na obszarze rewitalizacji nie poprawia się (nie poprawiają się wartości wskaźników) przewiduje się wprowadzenie modyfikacji w programie rewitalizacji. Zmodyfikowany program rewitalizacji będzie poddawany konsultacjom społecznym, a następnie uchwalany w zaktualizowanej wersji przez Radę Gminy Dobre.

Ponadto zgodnie z zapisami zawartymi w *Zasadach...* Gmina Dobre jako gmina realizująca projekty dofinansowane ze środków RPO WK-P będzie przekazywała sprawozdania z osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu określonych działań/poddziałów RPO WK-P w okresach kwartalnych. Sprawozdawczość będzie także obejmować informacje w zakresie efektywności podejmowanych działań rewitalizacyjnych w oparciu o aktualne dane dotyczące kryteriów stanu kryzysowego, na podstawie których wyodrębniono obszar rewitalizacji. Sprawozdania zawierające informacje w zakresie wskaźników stanu kryzysowego (wraz z podaniem wartości aktualnej, wartości bazowej oraz wyjaśnieniem w przypadku, gdy analizowane wskaźniki stanu kryzysowego będą wskazywały na niską efektywność prowadzonych działań rewitalizacyjnych) będą przekazywane do IZ RPO raz na dwa lata.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Podsumowanie

Niniejszy program rewitalizacji został sporządzony zgodnie z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu obiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020*. Jego horyzont czasowy obejmuje lata 2017-2023.

Opracowanie dokumentu poprzedziła diagnoza całego terenu gminy. Zgodnie z płynącymi z niej wnioskami wyznaczono obszar zdegradowany, który obejmuje tereny sołectw Borowo, Byczyna oraz Dobrze. Jako obszar rewitalizacji wybrano z kolei obszar sołectwa Dobrze z wyłączeniem osiedla domów jednorodzinnych.

Najpoważniejszym problemem, z jakim boryka się wytyczony obszar rewitalizacji jest bezrobocie. Niedostatki w tym zakresie skutkują problemami związanymi z ubóstwem. Na obszarze rewitalizacji występują również przestrzenie zdegradowane.

Sposobem na wyjście z sytuacji kryzysowej w przypadku wyznaczonego obszaru rewitalizacji mogłaby okazać się aktywizacja gospodarcza i zawodowa, podczas której wykorzystany zostałby potencjał w postaci bazy składającej się z niezagospodarowanych obecnie budynków. W związku z powyższym w niniejszym programie rewitalizacji zaplanowano odpowiednie przedsięwzięcia i projekty rewitalizacyjne, które mają przyczynić się do realizacji kierunków działań określonych jako uporządkowanie zdegradowanej przestrzeni poprzez przeznaczenie jej pod cele gospodarcze, podniesienie/zmiana kwalifikacji osób bezrobotnych i zapewnienie nowych miejsc pracy, zapewnienie pozytywnego klimatu do rozwoju działalności gospodarczej. Kierunki te mają prowadzić do osiągnięcia celu rewitalizacji w postaci przekształcenia przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej.

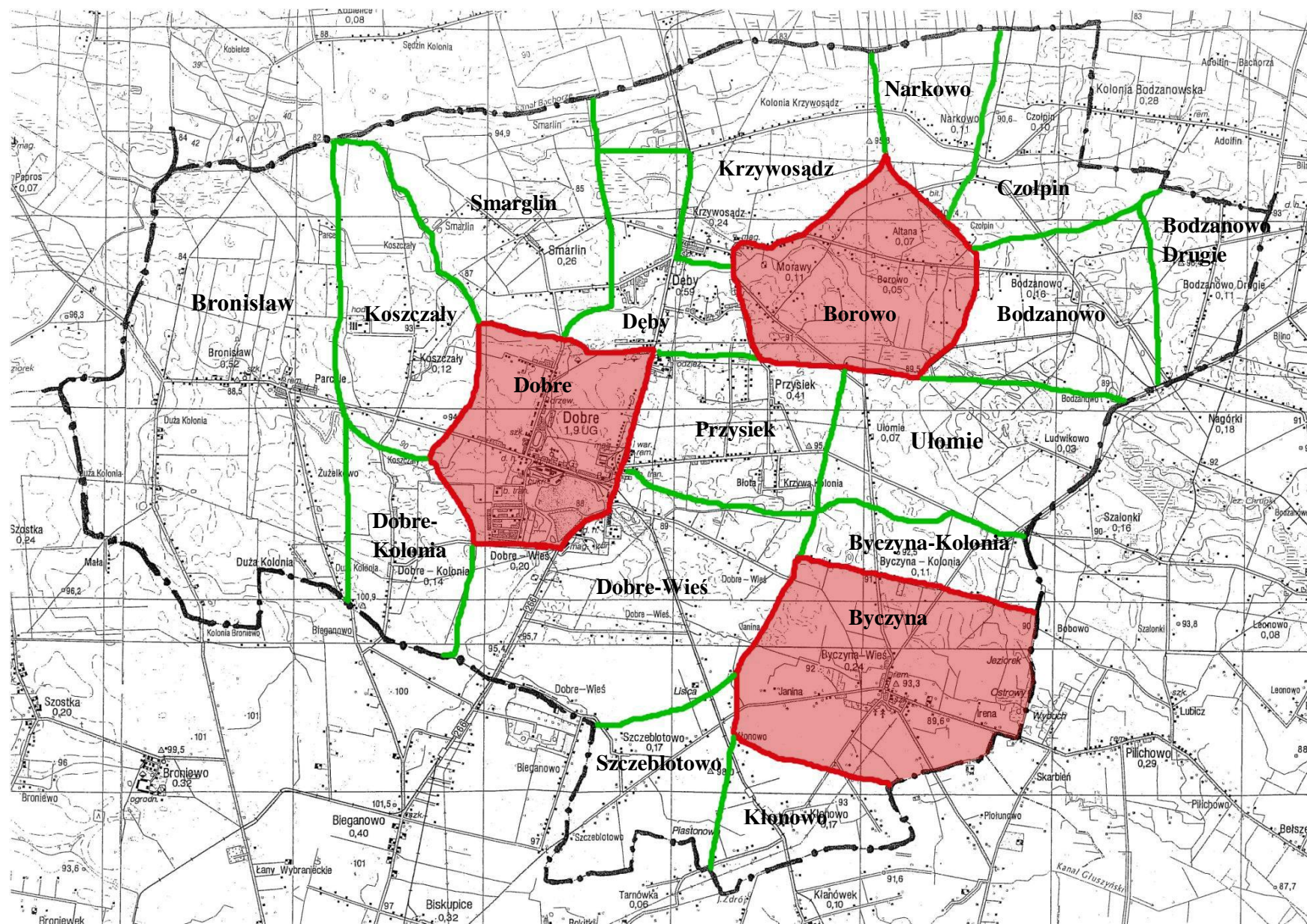
Załącznik nr 1. Dane dotyczące wskaźników wyliczonych dla poszczególnych sołectw gminy Dobre wraz z ich zestawieniem ze średnią d

Lp.	Sołectwo	Ludność ogółem [osoby]	Powierzchnia ogółem [m ²]	Powierzchnia przestrzeni zdegradowanej [m ²]	Ludność w wieku produkcyjnym [osoby]	Liczba osób bezrobotnych [osoby]	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej [osoby]	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej [osoby]	Liczba dzieci do lat 17 [osoby]	Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny [osoby]	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]
1.	Bodzanowo	132	5061836	0	74	10	9	16	24	5	13,51
2.	Bodzanowo Drugie	103	2391085	0	64	4	2	13	16	11	6,25
3.	Borowo	196	3088385	25813	121	13	9	28	34	15	10,74
4.	Bronisław	481	11756989	0	299	33	19	30	83	20	11,04
5.	Byczyna	210	3338091	6021	133	16	11	30	36	23	12,03
6.	Byczyna-Kolonia	91	3690812	0	62	1	1	7	7	3	1,61
7.	Czołpin	102	1838575	0	67	0	0	4	18	0	0,00
8.	Dęby	604	2130017	0	392	74	45	80	115	60	18,88
9.	Dobre	1825	3809779	18106	1249	200	115	190	279	126	16,01
10.	Dobre-Kolonia	129	1543127	0	92	12	7	9	16	3	13,04
11.	Dobre-Wieś	186	5050555	0	126	16	8	14	37	8	12,70
12.	Kłonowo	115	2932197	0	76	11	8	12	15	8	14,47
13.	Koszczały	109	3523290	0	74	12	8	21	19	7	16,22
14.	Krzywosądz	287	4617763	0	180	21	11	32	68	35	11,67
15.	Narkowo	93	2050045	0	67	9	5	14	11	6	13,43
16.	Przysiek	387	3033257	0	258	45	26	53	65	35	17,44
17.	Smarglin	236	4868733	0	161	22	8	33	34	16	13,66
18.	Szczeblotowo	125	2832555	0	78	11	7	12	23	15	14,10
19.	Ułomie	93	3433749	0	66	8	5	6	13	3	12,12
Łącznie dla gminy/średnia dla gminy		5504	70990840	49940	3639	518	304	604	913	399	14,23

1a gminy

Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności na danym obszarze [%]	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze [%]	Udział przestrzeni zdegradowanej w powierzchni ogólnej danego obszaru [%]
0,12	12,12	20,83	0,00
0,03	12,62	68,75	0,00
0,07	14,29	44,12	0,84
0,06	6,24	24,10	0,00
0,08	14,29	63,89	0,18
0,02	7,69	42,86	0,00
0,00	3,92	0,00	0,00
0,11	13,25	52,17	0,00
0,09	10,41	45,16	0,48
0,08	6,98	18,75	0,00
0,06	7,53	21,62	0,00
0,11	10,43	53,33	0,00
0,11	19,27	36,84	0,00
0,06	11,15	51,47	0,00
0,07	15,05	54,55	0,00
0,10	13,70	53,85	0,00
0,05	13,98	47,06	0,00
0,09	9,60	65,22	0,00
0,08	6,45	23,08	0,00
0,08	10,97	43,70	0,07

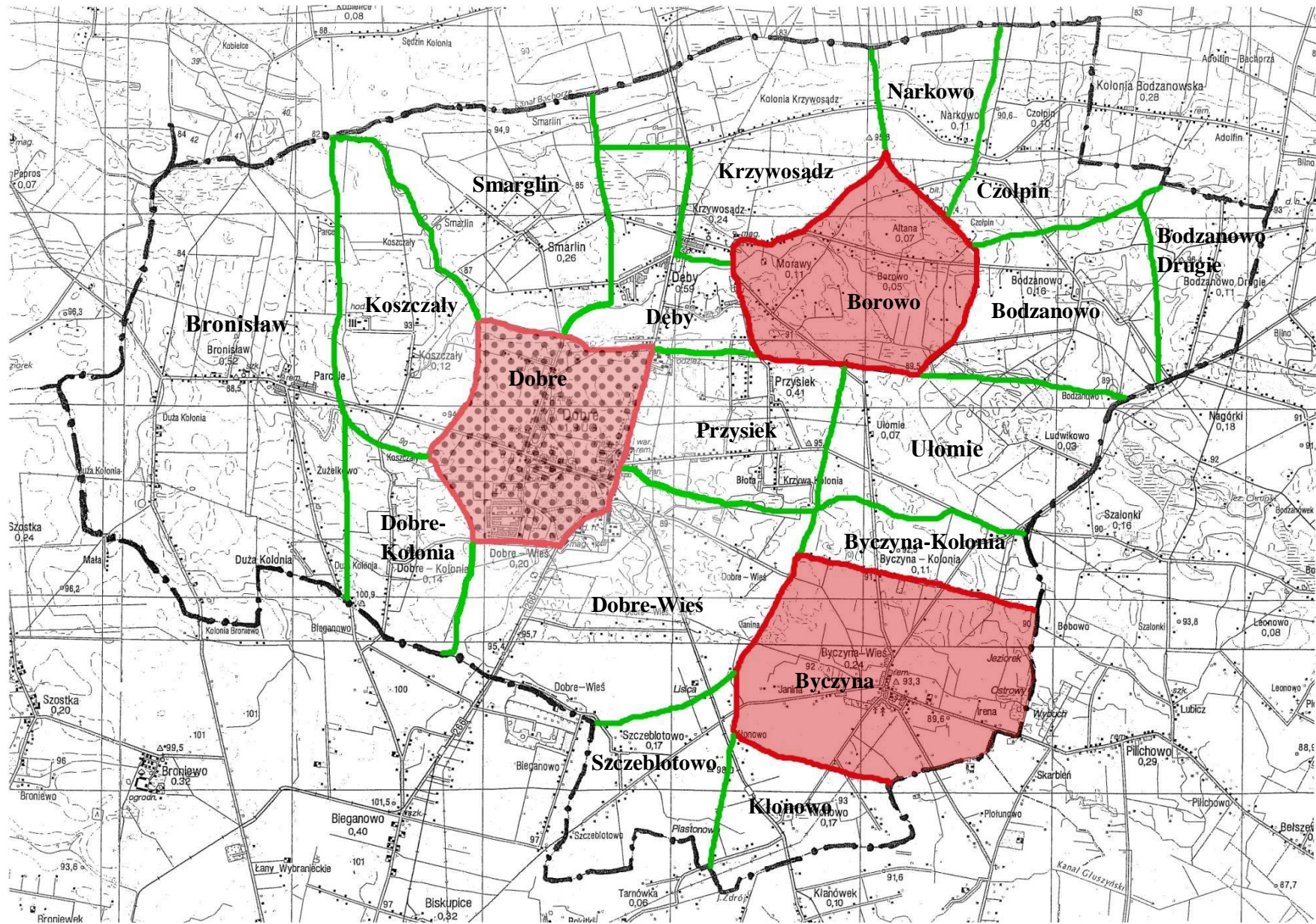
Załącznik nr 2. Granice obszaru zdegradowanego

Legenda:

- - granice gminy
- - granice sołectw
- - granice obszaru zdegradowanego

Załącznik nr 3. Granice obszaru rewitalizacji

Legenda:

- · — - granice gminy
- — — - granice sołectw
- — — - granice obszaru zdegradowanego

..... - obszar rewitalizacji (obszar sołectwa Dobre z wyłączeniem obszaru osiedla domów jednorodzinnych)